

לאומי | דין וחשבון של הדירקטוריון וההנהלה ליום 30 בספטמבר 2016

הדוח על הסיכונים ותיאור המאפיינים של מכשירי הון
פיקוחיים שהונפקו נכללים באתר האינטרנט של
הבנק בכתובת: www.leumi.co.il
אודות > מידע כספי ואסיפות > גילויים פיקוחיים נוספים >
גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
תמצית דוח כספי ליום 30 בספטמבר 2016

תוכן העניינים

עמוד	
ד"ר וחשבון של הדירקטוריון והנהלה	
א. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה	
תמצית המצב הכספי	6
מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון והנהלה	9
ב. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי	
מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים	12
התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר	17
המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון	29
מגזרי פעילות	45
חברות מוחזקות עיקריות	63
ג. סקירת הסיכונים	
החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם	66
סיכון אשראי	67
סיכון שוק	87
סיכון נזילות	99
סיכונים תפעוליים	101
סיכוני ציות	102
ד. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים	
מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים	104
בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי	106
דירקטוריון	107
הצהרה Certification	108

	דוחות כספיים
111	דוח סקירת רואי החשבון המבקרים המשותפים
113	דוח רווח והפסד - מאוחד
114	דוח על הרווח הכולל - מאוחד
115	מאזן - מאוחד
116	דוח על השינויים בהון העצמי - מאוחד
120	דוח על תזרימי מזומנים - מאוחד
123	פירוט הביאורים לדוחות הכספיים - מאוחדים
	ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים
	א. ממשל תאגידי
268	שינויים בדירקטוריון
270	המבקר הפנימי
	ב. פרטים נוספים
271	מדיניות תגמול נושאי משרה
272	השליטה בבנק
273	מינויים ופרישות ומכנה ארגוני
275	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
302	דירוג אשראי
	ג. נספחים
303	שיעורי הכנסה והוצאה

דין וחשבון של הדירקטוריון וההנהלה

דוח הדירקטוריון נערך בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. הכללים שישומו בעריכת דוחות הביניים הינם עקביים לכללים ששימשו בעריכת הדוח השנתי ליום 31 בדצמבר 2015. יש לעיין בדוחות אלה ביחד עם הדוח השנתי של 2015.

תמצית המצב הכספי

להלן דוח רווח והפסד מאוחד:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשנה שנסתיימה ביום 30 בדצמבר	לשנה שנסתיימה ביום 30 בדצמבר	לשנה שנסתיימה ביום 30 בדצמבר	לשנה שנסתיימה ביום 30 בדצמבר
2015	2015	2016	2015	2016
מבוקר	מבוקר	מבוקר	מבוקר	מבוקר
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
8,784	6,783	7,236	2,463	2,607
הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית	הכנסות ריבית
1,666	1,392	1,577	588	637
הוצאות ריבית	הוצאות ריבית	הוצאות ריבית	הוצאות ריבית	הוצאות ריבית
7,118	5,391	5,659	1,875	1,970
הכנסות ריבית, נטו	הכנסות ריבית, נטו	הכנסות ריבית, נטו	הכנסות ריבית, נטו	הכנסות ריבית, נטו
199	166	(171)	73	106
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,919	5,225	5,830	1,802	1,864
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,610	1,539	1,057	325	499
הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,092	3,099	2,973	1,013	996
עמלות	עמלות	עמלות	עמלות	עמלות
595	114	54	6	19
הכנסות אחרות	הכנסות אחרות	הכנסות אחרות	הכנסות אחרות	הכנסות אחרות
6,297	4,752	4,084	1,344	1,514
סך כל ההכנסות שאינן מריבית	סך כל ההכנסות שאינן מריבית	סך כל ההכנסות שאינן מריבית	סך כל ההכנסות שאינן מריבית	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
5,448	4,123	4,024	1,360	1,312
משכורות והוצאות נלוות	משכורות והוצאות נלוות	משכורות והוצאות נלוות	משכורות והוצאות נלוות	משכורות והוצאות נלוות
1,702	1,282	1,314	427	456
אחזקה ופחת בניינים וציוד	אחזקה ופחת בניינים וציוד	אחזקה ופחת בניינים וציוד	אחזקה ופחת בניינים וציוד	אחזקה ופחת בניינים וציוד
5	-	-	-	-
הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
1,681	1,113	962	334	187
הוצאות אחרות	הוצאות אחרות	הוצאות אחרות	הוצאות אחרות	הוצאות אחרות
8,836	6,518	6,300	2,121	1,955
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,380	3,459	3,614	1,025	1,423
רווח לפני מסים	רווח לפני מסים	רווח לפני מסים	רווח לפני מסים	רווח לפני מסים
1,691	1,189	1,292	327	514
הפרשה למסים על הרווח	הפרשה למסים על הרווח	הפרשה למסים על הרווח	הפרשה למסים על הרווח	הפרשה למסים על הרווח
2,689	2,270	2,322	698	909
רווח לאחר מסים	רווח לאחר מסים	רווח לאחר מסים	רווח לאחר מסים	רווח לאחר מסים
177	161	56	15	21
חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס
2,866	2,431	2,378	713	930
לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(31)	(27)	(30)	(9)	(11)
המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
2,835	2,404	2,348	704	919
המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
1.92	1.63	1.54	0.48	0.60
רווח נקי ומדולל למניה: (בש"ח)	רווח נקי ומדולל למניה: (בש"ח)	רווח נקי ומדולל למניה: (בש"ח)	רווח נקי ומדולל למניה: (בש"ח)	רווח נקי ומדולל למניה: (בש"ח)

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה (מאזניים וחוף מאזניים*) הסתכם ליום 30 בספטמבר 2016 בסך של 1,241 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 1,214 מיליארד ש"ח לסוף 2015, גידול בשיעור 2.2%.

* סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות, שווי ניירות ערך שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שרותי ניהול תפעולי, משמורת ויעוץ פנסיוני.

להלן מאזן מאוחד ליום:

30 בספטמבר			31 בדצמבר
2016			2015
בלתי מבוקר			מבוקר
במיליוני ש"ח			
נכסים			
מזומנים ופיקדונות בבנקים			60,455
ניירות ערך			69,475
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר			1,764
אשראי לציבור			265,070
הפרשה להפסדי אשראי			(3,671)
אשראי לציבור, נטו			261,399
אשראי לממשלות			453
השקעות בחברות כלולות			924
בניינים וציוד			3,095
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין			18
נכסים בגין מכשירים נגזרים			11,250
נכסים אחרים			7,666
סך כל הנכסים			416,499
התחייבויות והון			
פיקדונות הציבור			328,693
פיקדונות מבנקים			3,859
פיקדונות ממשלות			750
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר			938
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים			21,308
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים			11,098
התחייבויות אחרות			20,746
סך כל ההתחייבויות			387,392
זכויות שאינן מקנות שליטה			340
הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי			28,767
סך כל ההון			29,107
סך כל ההתחייבויות וההון			416,499

להלן יחסים פיננסיים עיקריים (ב-%):

	30 בספטמבר		31 בדצמבר
	2015	2015	2016
אשראי לציבור, נטו לסך המאזן	62.8	63.6	61.2
ניירות ערך לסך המאזן	16.7	16.5	19.1
פיקדונות הציבור לסך המאזן	78.9	77.8	78.0
פיקדונות הציבור לסך האשראי לציבור, נטו	125.7	122.3	127.4
ההון הכולל לנכסי סיכון ^(א)	13.74	13.63	15.04
הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון	9.58	9.30	10.86
יחס מינוף	6.27	6.34	6.81
יחס כיסוי נזילות	105	104	130
הון (לא כולל זכויות שאינן מקנות שליטה) למאזן	6.9	7.0	7.2
רווח נקי להון ממוצע (לא כולל זכויות שאינן מקנות שליטה) ^(א)	10.3	11.9	10.7
שיעור הפרשה למס מהרווח לפני מיסים	38.6	34.4	35.7
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו ^(א)	0.08	0.09	(0.09)
מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך האשראי לציבור, נטו ^(א)	0.17	0.19	0.24
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי לציבור ^(א)	0.05	0.06	(0.06)
הכנסות ריבית, נטו לסך המאזן ^(א)	1.71	1.76	1.75
סך כל ההכנסות לסך המאזן ^{(ב)(ג)}	3.22	3.32	3.02
סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^{(ב)(ג)(ד)}	1.11	1.13	1.05
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך המאזן ^(ג)	2.12	2.13	1.95
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^{(ג)(ד)}	0.73	0.73	0.68
רווח נקי לסך כל הנכסים הממוצעים ^{(ג)(ה)}	0.69	0.79	0.66
פער הריבית	1.84	1.88	1.76
ההוצאות התפעוליות והאחרות מסך כל ההכנסות ^(ב)	65.9	64.3	64.7
הכנסות שאינן מריבית להוצאות התפעוליות והאחרות	71.3	72.9	64.8
הכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות ^(ב)	46.9	46.9	41.9

(א) הון - בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה והתאמות שונות.

(ב) סך כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.

(ג) על בסיס שנתי.

(ד) כולל פעילות חוץ מאזנית.

(ה) הנכסים הממוצעים הינם סך הנכסים המאזניים המניבים והאחרים.

מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון וההנהלה

דוח הדירקטוריון וההנהלה כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח הדירקטוריון וההנהלה ונסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

שינויים עיקריים בתקופה החולפת

התייעלות

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן – "הוראת ההתייעלות"). בהתאם למכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת עלויות התוכנית לענין חישוב הלימות ההון על פני חמש שנים בקו ישר.

ביום 1 ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, וזאת לאחר קבלת אישור עקרוני מהפיקוח על הבנקים בהתאם לנדרש בהוראת ההתייעלות.

עיקרי תכנית ההתייעלות והשינויים הנלווים (להלן: "תכניות ההתייעלות"):

- מימוש התכנית תלווה בביצוע שינויים תפעוליים וארגוניים;
 - בהתאם לתכנית יתאפשר לכ-700 עובדים לפרוש מהבנק בפרישה מוקדמת ולקבל מהבנק הטבות בקשר עם הפרישה המוקדמת;
 - ההטבות שהוצעו היו: (א) פיצויים מוגדלים בשיעור של עד 270%; או (ב) הסדר פנסיה מוקדמת עד לגיל הפרישה על פי דין, וזאת לזכאים לפנסיה תקציבית מהבנק אשר עומדים בפרמטרים שמוגדרים בתכנית. במסגרת תנאי הפרישה ניתנו הטבות נוספות שאינן מהותיות.
 - הפרישה המוקדמת תבוצע, ככל הניתן, עד לסוף שנת 2016.
- לשם יישום תכנית ההתייעלות, כמו גם התכניות הנוספות לפרישה מרצון, אם וככל שיוחלט לאמצן במסגרת התייעלות רב שנתית של הבנק, ולצורך הירתמות ציבור העובדים וארגון העובדים למימוש התכנית, הנהלת הבנק הגיעה להסכמה עם ארגון העובדים, לתשלום מענק חד פעמי (להלן: "מענק ההירתמות"). המענק כאמור שולם בחודש יוני 2016 לעובדים שמאוגדים בהסכמים קיבוציים בלבד. העלות הכוללת של מענק ההירתמות עומדת על כ-155 מיליון ש"ח, לפני מס.

להלן עיקרי הטיפול החשבונאי, כפי שנכללו בדוחות הכספיים:

- עלויות ההתחייבות האקטוארית לעובדים בשל תכנית ההתייעלות הינה בסך של כ-529 מיליון ש"ח, לפני מס (339 מיליון ש"ח לאחר מס) טופלו כהפסד אקטוארי ונזקפו לרווח כולל אחר (כאשר לאחר מכן יופחתו עלויות אלו לרווח והפסד כמפורט [בביאור 1 לדוחות הכספיים לשנת 2015](#), [עיקרי המדיניות החשבונאית](#), [עמוד 224](#)).
- עלויות מענק ההירתמות בסך של כ-155 מיליון ש"ח, לפני מס (99 מיליון ש"ח לאחר מס) נזקפו לרווח והפסד.
- בהתאם לכללי החשבונאות החלים על הבנק נקבעו תנאים שונים ומגבלות, לרבות כמותיות, לגבי היקפי תכניות התייעלות. לאור זאת החליט הדירקטוריון, כי לא יבוצעו שינויים או הרחבות לתכנית, אם אלה יגרמו לכך שלא ניתן יהיה לטפל חשבונאית בתכנית בהתאם לאמור לעיל.

בהתאם להנחיות בנק ישראל, הבנק ייהנה מהקלה בחישוב יחסי הלימות ההון בהתאם בגין עלות תוכנית ההתייעלות בסך של כ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). בהתאם לכך, השפעת עלות ההתייעלות תפרס על פני חמש שנים וזאת החל מיוני 2017.

695 עובדים חתמו על הסדרי פרישה במסגרת תוכנית ההתייעלות והם צפויים לסיים את העסקתם עד ליום 30 בדצמבר 2016. בנוסף, במהלך חמש השנים הקרובות צפויים לפרוש לגמלאות במסגרת פרישה טבעית כ-640 עובדים נוספים. הבנק נערך לפרישה ומשקיע מאמצים בהתאמת המבנים הארגוניים, השלמת פערים במקצועות קריטיים, ביצוע הדרכות ושימור הידע באמצעות מתודולוגיה ותוכנית שגובשה בנושא.

למידע נוסף בנוגע לתוכנית ההתייעלות ראה [ביאור 8](#).

חלק מהמידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות עיקריות במשק¹

המדד המשולב לבחינת מצב המשק, המתפרסם מדי חודש על ידי בנק ישראל, עלה בתשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-2.2% (כ-3.0%, במונחים שנתיים). קצב גידול זה, משקף "סביבת צמיחה" הדומה לזו שבה מצוי המשק בשנים האחרונות.

המשק העולמי

בחודש אוקטובר 2016, עדכנה קרן המטבע הבינלאומית (IMF), את התחזית להתפתחות הצמיחה בעולם בשנת 2016. בהשוואה לפרסום קודם מחודש יולי 2016 התחזית בקרב המדינות המתקדמות לשנת 2016 עודכנה כלפי מטה בשיעור מתון. על פי התחזית העדכנית של הקרן, הצמיחה בארה"ב ובאזור גוש האירו בשנת 2016 צפויה להסתכם בכ-1.6% ו-1.7%, בהשוואה לכ-2.6% ו-2.0%, בהתאמה, בשנת 2015. התחזית לצמיחת התוצר העולמי בשנת 2016 היא 3.1%. על פי הערכות ה-IMF, השפעת ה-Brexit הייתה עד כה מתונה (למעט חולשת הליש"ט) ואילו העדכון כלפי מטה אשר נעשה לשיעור הצמיחה בארה"ב, נובע בעיקר מחולשת הפעילות הכלכלית ברביע השני של השנה.

תקציב המדינה ומימון

בתשעת החודשים של השנה הסתכם הגירעון בתקציב המדינה בכ-6.1 מיליארד ש"ח, כאשר יעד הגירעון לשנת 2016 כולה עומד על כ-35 מיליארד ש"ח (כ-2.9% תוצר) ואילו ב-12 החודשים האחרונים אשר הסתיימו בספטמבר 2016, הסתכם הגירעון בכ-2.2% תוצר, על פי אומדני משרד האוצר. חלק מן ההסבר לגירעון הנמוך יחסית, נובע מהגידול בהכנסות המדינה ממיסים: בחודשים ינואר-ספטמבר היה גידול של כ-5.8 מיליארד ש"ח בהכנסות ממיסים, ביחס לתחזית ההכנסות המקורית שעל בסיסה נבנה תקציב המדינה. תחזית זו עודכנה כלפי מעלה בחודש יולי ואילו ברביע השלישי היה עודף של כ-1.2 מיליארד ש"ח ביחס לתחזית המעודכנת.

סחר חוץ ותנועות הון

הגירעון המסחרי של ישראל הסתכם בחודשים ינואר-ספטמבר בכ-10.2 מיליארד דולר, גידול של כ-4.4 מיליארד דולר בהשוואה לגרעון שהיה בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בגירעון המסחרי מקורו בירידה ביצוא (בעיקר בענפי הכימיה ורכיבים אלקטרוניים) לעומת גידול במרבית רכיבי היבוא, למעט חומרי אנרגיה.

בשמונת החודשים הראשונים של השנה, הסתכמו תנועות ההון הנכנסות במט"ח בהיקף גבוה מתנועות ההון היוצאות. ההשקעות הישירות בישראל של תושבי חוץ, דרך המערכת הבנקאית, הסתכמו בכ-6.7 מיליארד דולר ואילו ההשקעות הפיננסיות של תושבי חוץ הסתכמו בכ-0.3 מיליארד דולר. לעומת זאת, היקף ההשקעות של תושבי ישראל בחו"ל (ההשקעות הישירות באמצעות הבנקים בישראל וההשקעות הפיננסיות) הסתכם בכ-2.0 מיליארד דולר.

¹ מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר, הבורסה לניירות ערך.

שער החליפין ויתרות המט"ח

בתשעת החודשים הראשונים של השנה, יוסף השקל ביחס לדולר בשיעור של כ-3.7%, ביחס לליש"ט בשיעור של 15.8% וביחס לאירו בשיעור של כ-1.0%. על רקע זה, מצוי שער החליפין הריאלי של השקל מול סל המטבעות (המשקף את הסחר של ישראל מול מדינות העולם) ברמתו הנמוכה ביותר מאז שנת 2002.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל עמדו בסוף חודש ספטמבר 2016, על כ-98.4 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-90.6 מיליארד דולר בסוף 2015.

בתשעת החודשים הראשונים של השנה, הסתכמו רכישות המט"ח על ידי בנק ישראל, במסגרת תכנית הרכישות לקיזוז השפעת הפקת הגז על שער החליפין, בכ-1.2 מיליארד דולר. בסך הכל, בנק ישראל רכש מט"ח בהיקף של כ-4.6 מיליארד דולר במהלך תקופה זו.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן ("בגין") לא השתנה בחודשים ינואר-ספטמבר, ואילו ב-12 החודשים האחרונים המסתיימים בספטמבר 2016 הסתכמה ירידתו ב-0.4%. שיעור זה מצוי מתחת לגבול התחתון של יעד יציבות המחירים של הממשלה, 1% עד 3% ומשקף סביבת אינפלציה מתונה מאד.

מדד המחירים לצרכן ("הידוע") לא השתנה בתשעת החודשים הראשונים של השנה.

בתשעת החודשים הראשונים של השנה, כמו גם בהחלטה לחודשים אוקטובר ונובמבר, לא חל שינוי בריבית בנק ישראל והיא עומדת על 0.1%. בהודעת הריבית לחודש נובמבר 2016 ציינה הועדה המוניטרית כי היא ממשיכה להעריך שהמדיניות המוניטרית תיוותר מרחיבה למשך זמן רב וכן שהיא סבורה, שהסיכונים להשגת יעד האינפלציה נותרו גבוהים.

שוק ההון הישראלי

מדד המניות וניירות הערך הניתנים להמרה ירד בתשעת החודשים הראשונים של השנה בכ-9.0%, לאחר שבשנת 2015 הסתכמה עלייתו בכ-6.8%. ברביע השלישי של השנה נרשמו עליות שערים של כ-2.3% בהשפעת התאוששות הבורסות בעולם בעקבות תוצאות משאל העם בבריטניה.

מחזור המסחר היומי הממוצע של המניות וניירות הערך הניתנים להמרה ירד בתשעת החודשים הראשונים של השנה בשיעור של כ-13.9% בהשוואה לממוצע 2015 והסתכם בכ-1,248 מיליון ש"ח.

שוק אגרות החוב הממשלתיות התאפיין בתשעת החודשים הראשונים של השנה, במגמה של עליות שערים. מדד אגרות החוב הממשלתיות צמודות המדד עלה בשיעור של כ-2.5% ואילו מדד אגרות החוב הממשלתיות הלא-צמודות עלה בשיעור של כ-2.1% (מדד האגרות בריבית קבועה עלה בכ-2.5% ואילו במדד האגרות בריבית משתנה "גילון", נרשמה עליה קלה של 0.1%). הסבר אפשרי לעליות השערים במחצית הראשונה של השנה והירידות ברביע השלישי הוא בתחלופה בין נכסים בעלי רמת סיכון גבוהה (מניות) לרמת סיכון נמוכה יותר (אג"ח), כאשר ברקע רמת הסיכון הגוברת בשווקים העולמיים, בדגש על השפעת ה-BREXIT והתפתחויות בכלכלות הגדולות בעולם.

בשוק אגרות החוב הלא-ממשלתיות (אג"ח חברות) צמודות המדד, נרשמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה עליות שערים של כ-3.6%. זאת, לאחר עליות שערים של כ-0.8% בשנת 2015.

הנכסים הכספיים שבידי הציבור

שווי תיק הנכסים הכספיים שבידי הציבור הסתכם בסוף חודש אוגוסט 2016, בכ-3,383 מיליארד ש"ח, עליה של כ-2.0% מאז ראשית השנה. הגידול המתון התרחש בעיקר על רקע העלייה ביתרות הנכסים הלא צמודים וצמודי המדד. משקל המניות (בארץ ובחו"ל) בתיק הנכסים הכספיים של הציבור הישראלי הגיע בסוף חודש אוגוסט 2016 לכ-22.4%, לעומת כ-23.0% בחודש דצמבר 2015.

האשראי הבנקאי

היקף האשראי הבנקאי במשק הניתן לסקטור הפרטי, הכולל את האשראי העסקי והאשראי למשקי הבית (לפני הפרשות להפסדי אשראי), התרחב בשמונת החודשים הראשונים של 2016 בכ-3.7%. זוהי תוצאה של עלייה בשיעור של כ-2.6% באשראי שניתן לסקטור העסקי והתרחבות של כ-4.6% באשראי שניתן למשקי הבית. התפתחות רכיבי האשראי למשקי הבית הצביעה על גידול של כ-4.7% באשראי לדיור ושל כ-4.5% באשראי שלא לדיור (אשראי צרכני).

להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ומדד המחירים לצרכן ושיעורי השינוי בהם

31 בדצמבר		30 בספטמבר	
2014	2015	2015	2016
שער החליפין של:			
3.889	3.902	3.923	3.758
דולר של ארה"ב			
4.725	4.247	4.404	4.203
אירו			
6.064	5.784	5.952	4.872
לירה שטרלינג			
3.929	3.925	4.029	3.881
פרנק שוויצרי			
מדד המחירים לצרכן:			
(נקודות)			
100.1	99.2	99.9	99.2
מדד ידוע			
100.1	99.1	99.5	99.1
מדד בגין			

להלן שינויים במדד המחירים לצרכן ובשערי חליפין

לשנת		30 בספטמבר	
2015	2015	2016	
באחוזים			
(0.9)	(0.2)	-	שיעור ירידת מדד המחירים ה"ידוע"
0.3	0.9	(3.7)	שיעור עליית (ירידת) שער הדולר של ארה"ב
(10.1)	(6.8)	(1.0)	שיעור ירידת שער האירו
(4.6)	(1.8)	(15.8)	שיעור ירידת שער הלירה שטרלינג
(0.1)	2.5	(1.1)	שיעור עליית (ירידת) שער הפרנק השוויצרי

להלן שינויים רבעוניים במדד המחירים לצרכן ובשערי חליפין

2015			2016		
רביעי ראשון	רביעי שני	רביעי שלישי	רביעי ראשון	רביעי שני	רביעי שלישי
באחוזים					
(1.6)	1.1	0.3	(0.7)	(0.9)	0.5
שיעור עליית (ירידת) מדד המחירים ה"ידוע"					
2.3	(5.3)	4.1	(0.5)	(3.5)	2.1
שיעור עליית (ירידת) שער הדולר של ארה"ב					
(9.6)	(1.3)	4.4	(3.6)	0.9	(0.0)
שיעור עליית (ירידת) שער האירו					
(3.0)	0.8	0.4	(2.8)	(6.2)	(4.7)
שיעור עליית (ירידת) שער הלירה שטרלינג					
4.1	(0.9)	(0.6)	(2.6)	(0.2)	0.5
שיעור עליית (ירידת) שער הפרנק השוויצרי					

שינויים מהותיים בתוצאות הכספיות

הכנסות הריבית נטו עלו בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2016 בכ-268 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של כ-5%, בעיקר בשל גידול ביתרת האשראי אשר קוזז בירידה בשיעור הריבית.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי ירדו בכ-337 מיליון ש"ח. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2016 נרשמה הכנסה בסך של כ-171 מיליון ש"ח המשקפת שיעור הכנסה של כ-0.09% מהאשראי לציבור נטו. בתקופה המקבילה אשתקד נרשמה הוצאה בסך של כ-166 מיליון ש"ח, המשקפת שיעור הוצאה של כ-0.09% מהאשראי לציבור, נטו. עיקר הפער ביחס לתקופה המקבילה אשתקד נובע מגביות משמעותיות שבוצעו בפעילות הבנק אל מול לווים גדולים.

הכנסות מימון שאינן מריבית ירדו בכ-482 מיליון ש"ח. הירידה נובעת בעיקר מכך שבתשעת החודשים הראשונים אשתקד נרשמו מימושים של החברה לישראל (כ-811 מיליון ש"ח) ומובילאיי (כ-288 מיליון ש"ח) והכנסה מדיבידנד בגין מניות קנון הולדינגס (כ-130 מיליון ש"ח), בעוד שבתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 נרשמה הכנסה בסך של כ-378 מיליון ש"ח מעסקת ויזה אירופה. כמו כן נרשם גידול בתקופה המדווחת ברווחים ממימושים של אג"ח זמין למכירה, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

ההוצאות התפעוליות ירדו בכ-218 מיליון ש"ח, ירידה בשיעור של כ-3.3%, בשל קיטון בהיקף הוצאות השכר בסך של כ-99 מיליון ש"ח וקיטון בהוצאות אחרות בעיקר עקב החזר ביטוחי שהתקבל ברביע השלישי של השנה בגין הסדר עם הרשויות בחו"ל בגין פרשת הלקוחות האמריקאיים בסך של כ-235 מיליון ש"ח. מנגד, היה גידול בהוצאות תפעוליות אחרות בעיקר בשל ביטוח ערבויות מכר שבוצע במחצית הראשונה של השנה ובהוצאות מחשוב.

חלק הקבוצה ברווחים נטו של חברות כלולות ירד בכ-105 מיליון ש"ח בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר על רקע של רישום רווחי אקוויטי בסך של כ-114 מיליון ש"ח בגין החברה לישראל עד למועד מימושה אשתקד.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן "הרווח הנקי") בתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 הסתכם לסך של כ-2,348 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-2,404 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. כאמור, הרווח השנה הושפע מהחזר ביטוחי בגין ההסדר עם רשויות חו"ל, מרווח מעסקת ויזה אירופה ומהכרה במגן מס בגין תהליכי פירוק ומכירה של חברות בנות כמפורט לעיל. הרווח אשתקד הושפע מהותית מרווחים ממימוש החברה לישראל ומרווחי אקוויטי של חברה זו.

הרווח הנקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתשעת החודשים הראשונים 2016 היה 1.54 ש"ח לעומת 1.63 ש"ח בתשעת החודשים הראשונים 2015.

הרווח הנקי של קבוצת לאומי הסתכם ברביע שלישי של 2016 בסך של כ-919 מיליון ש"ח לעומת סך של כ-704 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 30.5%. יציין כי הרווח הנקי ברביע השלישי בשנת 2016 הושפע מהחזר ביטוחי בגין ההסדר עם רשויות חו"ל כמפורט לעיל. הרווח הנקי ברביע המקביל אשתקד הושפע מרווח ממימוש החברה לישראל בסך של כ-289 מיליון ש"ח לפני מס.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

להלן השינוי ברווח הנקי ברביע שלישי של 2016 לעומת התקופה המקבילה אשתקד:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				
	2016	2015	השינוי	
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
הכנסות ריבית, נטו	1,970	1,875	95	5.1
הוצאות בגין הפסדי אשראי	106	73	33	45.2
הכנסות שאינן מריבית	1,514	1,344	170	12.6
הוצאות תפעוליות ואחרות	1,955	2,121	(166)	(7.8)
רווח לפני מיסים	1,423	1,025	398	38.8
הפרשה למס	514	327	187	57.2
רווח לאחר מס	909	698	211	30.2
חלק הבנק ברווחי חברות כלולות	21	15	6	40.0
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	(11)	(9)	(2)	22.2
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	919	704	215	30.5
תשואה להון (באחוזים)	12.7	10.4		
רווח למניה (ש"ח)	0.60	0.48		

להלן השינוי ברווח הנקי בתשעה חודשים ראשונים של 2016 לעומת התקופה המקבילה אשתקד:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				
	2016	2015	השינוי	
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
הכנסות ריבית, נטו	5,659	5,391	268	5.0
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	(171)	166	(337)	-
הכנסות שאינן מריבית	4,084	4,752	(668)	(14.1)
הוצאות תפעוליות ואחרות	6,300	6,518	(218)	(3.3)
רווח לפני מיסים	3,614	3,459	155	4.5
הפרשה למס	1,292	1,189	103	8.7
רווח לאחר מס	2,322	2,270	52	2.3
חלק הבנק ברווחי חברות כלולות	56	161	(105)	(65.2)
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	(30)	(27)	(3)	11.1
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	2,348	2,404	(56)	(2.3)
תשואה להון (באחוזים)	10.7	11.9		
רווח למניה (ש"ח)	1.54	1.63		

הלן התפתחות הרווח הנקי לפי רבעונים:

2016						2015		
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח								
1,970	2,034	1,655	1,727	1,875	2,000	1,516	הכנסות ריבית, נטו	
106	(154)	(123)	33	73	12	81	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	
1,514	1,538	1,032	1,545	1,344	983	2,425	הכנסות שאינן מריבית	
1,955	2,355	1,990	2,318	2,121	2,162	2,235	הוצאות תפעוליות ואחרות	
1,423	1,371	820	921	1,025	809	1,625	רווח לפני מיסים	
514	407	371	502	327	297	565	הפרשה למס	
909	964	449	419	698	512	1,060	רווח לאחר מס	
21	16	19	16	15	15	131	חלק הבנק ברווחי חברות כלולות	
(11)	(10)	(9)	(4)	(9)	(9)	(9)	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	
919	970	459	431	704	518	1,182	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	
12.7	13.7	6.6	6.1	10.4	7.8	19.3	תשואה להון (באחוזים)	
0.60	0.64	0.30	0.29	0.48	0.35	0.80	רווח למניה (ש"ח)	

הכנסות ריבית, נטו

הכנסות ריבית, נטו של קבוצת לאומי הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-5,659 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-5,391 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 268 מיליון ש"ח, בשיעור של 5.0%.

הגידול בהכנסות ריבית נטו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 לעומת תקופה מקבילה אשתקד נובע מגידול בנכסים נושאי ריבית בעיקר גידול בהיקפי האשראי.

ברביעי שלישי של 2016 הסתכמו הכנסות הריבית נטו בסך 1,970 מיליון ש"ח לעומת 1,875 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 95 מיליון ש"ח, בשיעור של 5.1%.

היחס של הכנסות ריבית, נטו לבין היתרה הממוצעת של נכסים נושאי ריבית (התשואה נטו על נכסים נושאי ריבית) הינו 1.95% לעומת 2.04% בתקופה המקבילה אשתקד.

פער הריבית הכולל בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הוא 1.76% לעומת פער של 1.88% בתקופה המקבילה אשתקד.

פערי הריבית בפעילות בישראל לפי מגזרים היו כדלקמן:

במגזר השקלי הלא צמוד פער הריבית היה 2.07% לעומת 2.27% בתקופה המקבילה אשתקד. פער הריבית במגזר המט"ח היה 1.12% לעומת 1.32% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המדדי פער הריבית היה 0.73% לעומת 0.58% בתקופה המקבילה אשתקד.

למידע נוסף בנוגע להכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

הוצאות בגין הפסדי אשראי

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר						
		2016	2015	השינוי		
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
הכנסה פרטנית בגין הפסדי אשראי		(640)	(200)	(440)	-	
הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי		469	366	103	28.1	
סך כל ההוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי		(171)	166	(337)	-	
יחסים באחוזים:						
שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		(0.33)	(0.10)			
שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		0.24	0.19			
שיעור ההוצאה (ההכנסה) הכולל בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		(0.09)	0.09			
2016		2015				
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח						
הכנסה פרטנית בגין הפסדי אשראי		(111)	(254)	(275)	(54)	(14)
הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי		217	100	152	87	87
סך כל ההוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי		106	(154)	(123)	33	73
					12	81
יחסים באחוזים:						
שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		(0.17)	(0.38)	(0.42)	(0.08)	(0.02)
שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		0.33	0.15	0.23	0.13	0.13
שיעור ההוצאה (ההכנסה) הכולל בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו		0.16	(0.23)	(0.19)	0.05	0.11
					0.02	0.13

הכנסות בגין הפסדי אשראי של קבוצת לאומי הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בכ-171 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך 166 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות בתשעת החודשים הראשונים של 2016 נובעות מגביית גבוהות שבוצעו בתשעה חודשים ראשונים בשנת 2016.

ברביעי השלישי של 2016 הסתכמו ההוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-106 מיליון ש"ח, 0.16% מתוך האשראי לציבור, נטו לעומת הוצאות בסך של כ-73 מיליון ש"ח, 0.11% מתוך האשראי לציבור בתקופה המקבילה אשתקד.

למידע נוסף בנוגע להוצאות הפסדי אשראי ראה [ביאור 6 וביאור 13](#).

הכנסות שאינן מריבית

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר						
		2016	2015	השינוי		
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים	
הכנסות מימון שאינן מריבית		1,057	1,539	(482)	(31.3)	
עמלות		2,973	3,099	(126)	(4.1)	
הכנסות אחרות		54	114	(60)	(52.6)	
סך הכל		4,084	4,752	(668)	(14.1)	

		2016	2015			
		רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי שלישי	רביעי שני
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הכנסות מימון שאינן מריבית		499	534	24	71	325
עמלות		996	989	988	993	1,013
הכנסות אחרות		19	15	20	481	6
סך הכל		1,514	1,538	1,032	1,545	1,344

הכנסות שאינן מריבית של קבוצת לאומי הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-4,084 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-4,752 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 668 מיליון ש"ח, בשיעור של 14.1%.

הקיטון בהכנסות שאינן מריבית נובע בעיקר מכך שבתשעת החודשים הראשונים אשתקד נרשמה הכנסה של 1,099 מיליון ש"ח ממימוש החברה לישראל ומובילאיי והכנסה מדיבידנד בגין מניות קנון הולדינגס (כ-130 מיליון ש"ח), בעוד שבתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 נרשמה הכנסה בסך של כ-378 מיליון ש"ח מעסקת ויזה אירופה. כמו כן נרשם גידול בתקופה המדווחת ברווחים ממימושים של אג"ח זמין למכירה, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון בעמלות נובע בעיקר ממכירת הפעילות של השלוחות בשווייץ ובלוקסמבורג.

ברביעי השלישי של 2016 הסתכמו הכנסות שאינן מריבית בסך 1,514 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,344 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 170 מיליון ש"ח, בשיעור של 12.6%, בעיקר בשל גידול ברווחים ממימושים של אג"ח זמין למכירה.

להלן פירוט הכנסות מימון שאין מריבית:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו	115	(124)	239 +
רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו	345	154	191 +
רווחים מהשקעות במניות כולל דיבידנדים ^(א)	538	1,468	(930) (63.4)
רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	45	11	34 +
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו	14	30	(16) (53.3)
סך הכל	1,057	1,539	(482) (31.3)

2016						
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח						
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו	261	(92)	(54)	177	(254)	209 (79)
רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו	286	50	9	27	35	15 104
רווחים מהשקעות במניות כולל דיבידנדים ^(א)	28	427	83	(165)	403	40 1,025
רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	31	14	-	-	11	- -
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו	(107)	135	(14)	32	130	(369) 269
סך הכל	499	534	24	71	325	(105) 1,319

(א) רביעי שני של 2016 כולל בעיקר רווח מעסקת ויזה אירופה בסך 378 מיליון ש"ח. רביעי ראשון של 2015 כולל בעיקר רווח ממכירת מניות החברה לישראל ומובילאיי בסך 522 מיליון ש"ח ו-288 מיליון ש"ח לפני השפעת המס בהתאמה. רביעי שלישי של 2015 כולל רווח ממכירת מניות החברה לישראל בסך 289 מיליון ש"ח והכנסה מדיבידנד שהתקבל בגין מניית קנון הולדינגס בסך 130 מיליון ש"ח לפני השפעת המס ורביעי רביעי של 2015 כולל רווח ממכירת דרך ארץ בסך 100 מיליון ש"ח לפני השפעת המס והוצאות לירידת ערך בגין מניית קנון הולדינגס בסך 282 מיליון ש"ח לפני השפעת המס.

ויזה אירופה

ביום 3 בנובמבר 2015 הודיעו החברות Visa Inc. (NYSE: V) ו-Visa Europe Ltd. בדבר התקשרותן בהסכם, לפיו תרכוש Visa Inc את Visa Europe Ltd. הבנק הינו חבר ב-Visa Europe Ltd. והוא זכאי לקבל חלק מהתמורה, בהתאם לנוסחת חלוקת התמורה בין החברים ב-Visa Europe.

ביוני 2016 התקבלו האישורים הרגולטוריים שנדרשו לצורך השלמת עסקת ויזה אירופה והבנק קבל את התמורה במזומן בגין העסקה, בסך של כ-69 מיליון יורו (כ-300 מיליון ש"ח). כמו כן, נרשמה הכנסה בסך כ-78 מיליון ש"ח בגין הזכות לתשלומים עתידיים במזומן ובמניות להמרה.

להלן פירוט העמלות:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
ניהול חשבון	537	579	(42)
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים	449	522	(73)
כרטיסי אשראי	766	719	47
טיפול באשראי	135	155	(20)
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	210	231	(21)
הפרשי המרה	246	243	3
עמלות מעסקי מימון	398	408	(10)
עמלות אחרות	232	242	(10)
סך כל העמלות	2,973	3,099	(126)

סך ההכנסות מעמלות בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הושפעו מירידה בפעילות של השלוחה בשווייץ עקב השלמת מכירת הפעילות ליוליוס בר במהלך הרביע הראשון של שנת 2015 וממכירת הפעילות של השלוחה בלוקסמבורג במהלך הרביע הראשון של שנת 2016. בנוסף, הקיטון נובע מצמצום העמלות הקשורות לשוק ההון וכן כתוצאה מירידת תעריפי העמלות השונות.

2016						
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח						
ניהול חשבון	180	178	179	183	182	209
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים	143	144	162	153	154	194
כרטיסי אשראי	268	258	240	244	253	230
טיפול באשראי	42	45	48	45	45	52
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	72	70	68	75	76	76
הפרשי המרה	82	82	82	82	83	80
עמלות מעסקי מימון	130	136	132	134	143	126
עמלות אחרות	79	76	77	77	77	84
סך כל העמלות	996	989	988	993	1,013	1,051

ההכנסות מעמלות מכסות 47.2% מההוצאות התפעוליות והאחרות לעומת כיסוי של 47.5% בתקופה המקבילה אשתקד ו-46.3% בכל שנת 2015.

להלן פירוט ההכנסות האחרות:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח			
רווחים מיעודה לפיצויים	20	-	-
הכנסות אחרות	34	(60)	(63.8)
סך הכל	54	(60)	(52.6)

2016				2015			
רביע שלישי	רביע שני	רביע ראשון	רביע רביעי	רביע שלישי	רביע שני	רביע ראשון	רביע רביעי
במיליוני ש"ח							
15	5	-	15	(24)	6	38	
4	10	20	466	30	47	17	
19	15	20	481	6	53	55	

(א) ברביע רביעי 2015 כולל רווח ממכירת בניינים בחברת הבת בארה"ב בסך כ-380 מיליון ש"ח.

משקל ההכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות (קרי, הכנסות מריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית) היה בשיעור של 41.9% לעומת 46.9% בתקופה המקבילה אשתקד ובכל שנת 2015.

הוצאות תפעוליות ואחרות

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
משכורות והוצאות נלוות	4,024	4,123	(99)
פחת והפחתות	492	491	1
הוצאות אחזקת בניינים וציוד	822	791	31
הוצאות אחרות	962	1,113	(151)
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	6,300	6,518	(218)

2016						
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח						
משכורות והוצאות נלוות	1,312	1,510	1,202	1,325	1,360	1,418
פחת והפחתות	172	175	145	169	156	162
הוצאות אחזקת בניינים וציוד	284	266	272	256	271	259
הוצאות אחרות	187	404	371	568	334	396
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	1,955	2,355	1,990	2,318	2,121	2,235

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות של קבוצת לאומי הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-6,300 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-6,518 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 3.3%.

ברביעי השלישי של 2016 הסתכמו ההוצאות התפעוליות ב-1,955 מיליון ש"ח בהשוואה ל-2,121 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 166 מיליון ש"ח, בשיעור של 7.8%, בעיקר בשל קיטון בהוצאות האחרות עקב החזר ביטוחי שהתקבל בגין ההסדר עם רשויות חו"ל.

הוצאות שכר

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
שכר ונלוות	2,853	2,864	(11)
מענק תשואה	351	479	(128)
הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה מרצון בניכוי רווחי קופות	727	873	(146)
סך הכל הוצאות שכר ללא מענקים חד פעמיים	3,931	4,216	(285)
מענק חד פעמי והשפעת ההסכמים הקיבוציים ^(א)	93	(93)	186
סך הכל הוצאות שכר	4,024	4,123	(99)

(א) בשנת 2016 כולל מענק הירתמות לעובדים לשם יישום תוכנית ההתייעלות ובשנת 2015 כולל מענק חתימה על ההסכמים הקיבוציים.

הוצאות השכר הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-4,024 מיליון ש"ח לעומת 4,123 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 99 מיליון ש"ח, בשיעור של 2.4%.

הקיטון בסך כל הוצאות שכר נובע מירידה בהפרשה למענק תשואה הצפוי ומירידה בהוצאות השכר בשלוחות בחו"ל כתוצאה מסגירת השלוחות בשוויץ ובלוקסמבורג. כמו כן קטנו הוצאות השכר ברביע הראשון של 2016 וברביע הראשון של 2015 מהשפעת החתימה על ההסכמים הקיבוציים ברבעונים אלה (למידע נוסף ראה [ביאור 8](#)).

2016						
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון
במיליוני ש"ח						
שכר ונלוות	956	930	967	1,016	992	913
מענק תשואה	107	174	70	43	96	228
הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה מרצון בניכוי רווחי קופות	249	251	227	266	272	204
סך הכל הוצאות שכר ללא מענקים חד פעמיים	1,312	1,355	1,264	1,325	1,360	1,345
מענק חד פעמי והשפעת ההסכמים הקיבוציים ^(א)	-	155	(62)	-	-	-
סך הכל הוצאות שכר	1,312	1,510	1,202	1,325	1,360	1,345

(א) בשנת 2016 כולל מענק הירתמות לעובדים לשם יישום תוכנית ההתייעלות ובשנת 2015 כולל מענק חתימה על ההסכמים הקיבוציים.

למידע נוסף ראה [ביאור 8](#).

הוצאות שכר ונלוות מהוות כ-63.9% מסך כל ההוצאות התפעוליות לעומת 63.3% בתקופה המקבילה אשתקד ו-61.7% בכל שנת 2015.

הוצאות תפעוליות ואחרות (למעט שכר)

ההוצאות התפעוליות והאחרות למעט שכר הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בסך 2,276 מיליון ש"ח לעומת 2,395 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

ברביע שלישי 2016 הסתכמו ההוצאות התפעוליות והאחרות, לא כולל הוצאות שכר, בסך 643 מיליון ש"ח לעומת 761 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 118 מיליון ש"ח בשיעור של 15.5% בשל קיטון בהוצאות אחרות עקב החזר ביטוחי בסך של כ-235 מיליון ש"ח, שהתקבל בגין ההסדר עם רשויות חו"ל.

ההוצאות התפעוליות מהוות 64.7% מסך כל ההכנסות לעומת 64.3% בתקופה המקבילה אשתקד ו-65.9% בכל שנת 2015. ברביע שלישי 2016 ההוצאות התפעוליות מהוות 54.1% מסך כל ההכנסות לעומת 65.9% ברביע המקביל אשתקד. הקיטון ביחס נובע מהחזר ביטוחי שהתקבל בגין ההסדר עם רשויות חו"ל וקיטון בהוצאות השכר.

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות (במונחים שנתיים) מהווה 1.95% מסך כל המאזן, לעומת 2.13% בתקופה המקבילה אשתקד ולעומת 2.12% בכל שנת 2015.

הוצאות מס

ההפרשה למס על הרווח של קבוצת לאומי הסתכמה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-1,292 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,189 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור ההפרשה בתשעת החודשים הראשונים 2016 היה כ-35.7% מהרווח לפני מס לעומת 34.4% בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-1.3 נקודות האחוז.

העלייה בשיעור המס ביחס לתקופה המקבילה אשתקד נובעת בעיקר מרישום הוצאת מס בסך של 122 מיליון ש"ח בשל הקיטון ביתרת המסים הנדחים נטו כתוצאה מירידת שיעור מס החברות מ-26.5% ל-25% החל מ-1 בינואר 2016 ומירידה בהכנסות הפטורות והמועדפות נטו ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. מנגד, נרשמה הכנסת מס (נטו) בסך של 174 מיליון ש"ח בשל תהליכי פירוק ומכירה של חברות בנות.

רווח לאחר מסים

הרווח לאחר מסים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בסך 2,322 מיליון ש"ח לעומת 2,270 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 2.3%. ברביע השלישי של 2016 הסתכם הרווח לאחר מסים בסך 909 מיליון ש"ח לעומת 698 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 30.2%.

רווחי חברות כלולות

חלק הקבוצה ברווח לאחר מס של חברות כלולות הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ברווח של 56 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח של 161 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון נובע ממכירת מניות החברה לישראל ברביע ראשון 2015 ומסיווג ההשקעה בחברה לישראל החל מה-31 במרס 2015 בתיק ניירות ערך זמין למכירה בהתאם לשווי השוק של ההשקעה ליום 31 במרס 2015. ברביע שני 2016 הבנק מימש את יתרת המניות שהחזיק בחברה לישראל. למידע נוסף ראה פרק [ניירות ערך](#).

רווחי חברות כלולות בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2016 כוללים בעיקר רווחים מחברות כלולות בחברת הבת, לאומי פרטנרס.

רווח נקי

הרווח הנקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בסך של 2,378 מיליון ש"ח לעומת רווח של 2,431 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 2.2%. ברביע השלישי של 2016 הסתכם הרווח הנקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בסך 930 מיליון ש"ח לעומת 713 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 30.4%.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכם בסך של 30 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח של 27 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכם בסך של 2,348 מיליון ש"ח לעומת רווח של 2,404 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 2.3%. ברביע השלישי של 2016 הסתכם הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בסך 919 מיליון ש"ח לעומת 704 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 30.5%.

להלן תמצית דוח על הרווח הכולל:

שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2016 ו-2015

רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה						
יתרה ליום 30 ביוני 2015	שינוי נטו במהלך התקופה	יתרה ליום 30 בספטמבר 2015	יתרה ליום 30 ביוני 2016	שינוי נטו במהלך התקופה	יתרה ליום 30 בספטמבר 2016	יתרה ליום 30 בספטמבר 2016
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
526	(96)	39	(1,273)	(804)	(7)	(797)
(470)	39	3	28	(400)	2	(402)
56	(57)	42	(1,245)	(1,204)	(5)	(1,199)
438	(79)	37	(2,616)	(2,220)	(4)	(2,216)
(217)	(31)	(14)	507	245	-	245
221	(110)	23	(2,109)	(1,975)	(4)	(1,971)

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק, לרבות התאמות בגין חברות כלולות של פרטנרס.

(ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר לתקופה של תשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2016 ו-2015

רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאין מקנות שליטה						
				התאמות בגין הצגת ניירות ערך מתרגום ^(א) , נטו לאחר השפעת גידורים ^(ב)	מחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני לעובדים	התאמות בגין זכויות התאמות שאינן מקנות שליטה
רווח כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק	סך הכל	שליטה	שליטה	שליטה	שליטה
במיליוני ש"ח						
יתרה ליום 31 בדצמבר 2014 (מבוקר)	394	(65)	22	(1,904)	(1,553)	(4)
שינוי נטו במהלך התקופה	(338)	8	20	659	349	(1)
יתרה ליום 30 בספטמבר 2015	56	(57)	42	(1,245)	(1,204)	(5)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015 (מבוקר)	67	(67)	38	(1,490)	(1,452)	(4)
שינוי נטו במהלך התקופה	154	(43)	(15)	(619)	(523)	-
יתרה ליום 30 בספטמבר 2016	221	(110)	23	(2,109)	(1,975)	(4)

שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015

רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה						
התאמות		חלק התאגיד הבנקאי ברווח כולל אחר של		רווח כולל	רווח כולל	
בגין הצגת ניירות ערך	התאמות מתרגום ^(א) , נטו לאחר למכירה לפי שווי הוגן	התאמות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	התאמות בגין הטבות לעובדים	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל
במיליוני ש"ח						
394	(65)	22	(1,904)	(1,553)	(4)	(1,549)
(327)	(2)	16	414	101	-	101
67	(67)	38	(1,490)	(1,452)	(4)	(1,448)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2014						
שינוי נטו במהלך השנה						
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015						

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של התאגיד הבנקאי, לרבות התאמות בגין חברות כלולות.

(ב) רוחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן של קבוצת לאומי הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 ב-431.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-416.5 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 3.7%, ובהשוואה לספטמבר 2015 גידול של 5.7%.

ערך הנכסים הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ מסך מאזן הקבוצה הינו כ-91.3 מיליארד ש"ח, כ-21.2% מסך הנכסים. בתשעת החודשים הראשונים של 2016 יוסף השקל ביחס לדולר של ארה"ב כ-3.7% וביחס לאירו יוסף השקל כ-1.0%. השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לירידה בשיעור של כ-0.7% בסך כל המאזן של הקבוצה, כך שבנטרול השפעת השינוי סך המאזן גדל לכ-434.5 מיליארד ש"ח.

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה - סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות וקופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי וניהול פיקדון, מסתכמים בכ-1,241 מיליארד ש"ח, בהשוואה לסך של 1,214 מיליארד ש"ח בסוף 2015 (כ-330 מיליארד דולר ו-311 מיליארד דולר בהתאמה).

1. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

30 בספטמבר		31 בדצמבר	השינוי		
2016	2015	2015	מדצמבר 2015	מספטמבר 2015	
במיליוני ש"ח		באחוזים			
סך כל המאזן	431,758	416,499	3.7	5.7	
מזומנים ופיקדונות בבנקים	59,067	60,455	(2.3)	12.4	
ניירות ערך	82,493	69,475	18.7	22.1	
אשראי לציבור, נטו	264,368	261,399	1.1	1.7	
בניינים וציוד	3,044	3,095	(1.6)	1.7	
פיקדונות הציבור	336,851	328,693	2.5	5.9	
פיקדונות מבנקים	3,589	3,859	(7.0)	(1.7)	
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	23,765	21,308	11.5	7.1	
הון המיוחס לבעלי המניות של התאגיד הבנקאי	31,228	28,767	8.6	9.3	

2. להלן התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

30 בספטמבר		31 בדצמבר	השינוי		
2016	2015	2015	מדצמבר 2015	מספטמבר 2015	
במיליוני ש"ח		באחוזים			
אשראי תעודות, נטו	1,565	1,755	(10.8)	(4.3)	
ערבויות להבטחת אשראי, נטו	5,761	6,058	(4.9)	0.9	
ערבויות לרוכשי דירות, נטו	19,343	19,292	0.3	2.6	
ערבויות והתחייבויות אחרות, נטו	15,627	16,903	(7.5)	(5.7)	
מכשירים נגזרים ^(א)	685,071	616,885	11.1	0.8	
אופציות מכל הסוגים	126,028	111,125	13.4	(1.2)	

(א) כולל עסקאות "פורוורד", חוזי החלפות פייננסיות, swaps, futures ונגזרי אשראי. למידע נוסף ראה [ביאור 11א](#) ו-[11ב](#).

3. להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי:

	30 בספטמבר		31 בדצמבר	
	2016	2015	השינוי	
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
תיקי ניירות ערך ^(א)	602,673	592,820	9,853	1.7
נכסים בגינם ניתנים שירותי תפעול ^{(א)(ב)(ג)}				
קרנות נאמנות	50,221	59,451	(9,230)	(15.5)
קופות גמל ופנסיה	75,261	71,221	4,040	5.7
קרנות השתלמות	80,736	73,569	7,167	9.7

- (א) לרבות שינוי בשווי השוק של ניירות ערך ושווי הניירות שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות וקופות גמל, לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי ומשמורת.
- (ב) הקבוצה בארץ אינה מנהלת קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות.
- (ג) נכסי לקוחות לגביהם מעניקה הקבוצה שירותי ניהול תפעולי, כולל יתרות הקופות של לקוחות מיועצים בלאומי.

האשראי לציבור, נטו

האשראי לציבור נטו בקבוצת לאומי הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 ב-264.4 מיליארד ש"ח לעומת 261.4 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 1.1%, ובהשוואה לספטמבר 2015 גידול של 1.7%.

השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לירידה בשיעור של 0.5% בסך האשראי לציבור נטו. בנטרול השפעת השינוי חלה עלייה בשיעור של 1.6% בסך האשראי לציבור נטו, כך שבנטרול השפעת השינוי סך האשראי היה 265.6 מיליארד ש"ח.

בנוסף לאשראי לציבור משקיעה הקבוצה בניירות ערך של חברות המסתכמים ב-30 בספטמבר 2016 ב-14,331 מיליון ש"ח בהשוואה ל-14,095 מיליון ש"ח בסוף 2015, והמגלמים גם כן סיכוני אשראי.

להלן התפתחות האשראי לציבור, לפני הפרשה להפסדי אשראי לפי ענפי משק עיקריים:

	30 בספטמבר		31 בדצמבר	
	2016	2015	השינוי	
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	81,648	81,805	(157)	(0.2)
אנשים פרטיים - אחר	38,663	37,986	677	1.8
בינוי ונדל"ן	49,943	49,912	31	0.1
מסחרי	26,695	26,548	147	0.6
תעשייה	19,455	20,251	(796)	(3.9)
אחר	51,491	48,568	2,923	6.0
סך הכל	267,895	265,070	2,825	1.1

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכוני האשראי לפי ענפי משק ראה פרק [סיכון אשראי](#).

חובות בעייתיים

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות:

31 בדצמבר 2015			30 בספטמבר 2016		
מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
חובות פגומים	3,354	131	3,485	3,037	150
חובות נחותים	958	126	1,084	1,172	220
חובות בהשגחה מיוחדת	2,277	1,209	3,486	2,498	851
סך הכל	6,589	1,466	8,055	6,707	1,221

סיכון אשראי בעייתי:

30 בספטמבר		31 בדצמבר
2016		2015
במיליוני ש"ח		
סיכון אשראי בעייתי מסחרי	8,483	8,461
סיכון אשראי בעייתי קמעונאי	1,364	1,303
סך הכל	9,847	9,764
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	1,792	1,836
אשראי בעייתי לאחר הפרשה להפסדי אשראי	8,055	7,928

למידע נוסף בנוגע לאשראי בעייתי ראה פרק [סיכון אשראי וביאור 13](#).

האשראי לממשלות ב-30 בספטמבר 2016 הסתכם ב-623 מיליון ש"ח, גידול של 170 מיליון ש"ח, בשיעור של 37.5% לעומת 31 בדצמבר 2015.

ניירות ערך

השקעות הקבוצה בניירות ערך ב-30 בספטמבר 2016 הסתכמו ב-82.5 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-69.5 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 18.7%.

ניירות הערך בקבוצה מסווגים לשתי קטגוריות: ניירות ערך למסחר וניירות ערך זמינים למכירה.

סיווג נייר ערך הנרכש על ידי הבנק לתיק ניירות ערך זמינים למכירה או לתיק ניירות ערך למסחר מתבצע במועד רכישתו ונעשה בהתאם לכוונת הבנק לשימוש בנייר. ניירות שנרכשים לצורכי מסחר (או במטרה לגדר רכיבים אחרים של התיק למסחר), לצורכי עשיית שוק או במסגרת חדר עסקאות מסווגים לתיק ניירות ערך למסחר, ואילו ניירות הנרכשים במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק מסווגים בתיק הזמין למכירה.

ניירות ערך למסחר מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת נזקף לדוח רווח והפסד. ניירות ערך זמינים למכירה מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת מוצג בסעיף נפרד בהון ברווח כולל אחר שנקרא "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בניכוי המס המתייחס. בכל מקרה שבו קיימת ירידת ערך שהינה בעלת אופי אחר מזמני ההפרש נזקף לחשבון רווח והפסד.

להלן סיווג סעיף ניירות הערך במאזן המאוחד:

31 בדצמבר 2015			30 בספטמבר 2016		
סך הכל	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(ב)	סך הכל	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(ב)
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
אגרות חוב					
35,217	6,664	28,553	46,877	7,528	39,349
של ממשלת ישראל					
11,186	3,058	8,128	12,697	4,236	8,461
של ממשלות זרות					
273	238	35	193	157	36
של מוסדות פיננסיים בישראל					
6,410	148	6,262	7,143	101	7,042
של מוסדות פיננסיים זרים					
10,317	751	9,566	10,276	269	10,007
מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)					
738	152	586	576	180	396
של אחרים בישראל					
2,014	320	1,694	2,613	609	2,004
של אחרים זרים					
3,320	617	2,703	2,118	17	2,101
מניות וקרנות נאמנות					
69,475	11,948	57,527	82,493	13,097	69,396
סך כל ניירות הערך					

(א) רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 539 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח כולל אחר (31 בדצמבר 2015 - 294 מיליון ש"ח).
(ב) רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 27 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח והפסד (31 בדצמבר 2015 - (100) מיליון ש"ח).

ליום 30 בספטמבר 2016 כ-84.1% מתיק הנוסטרו של הקבוצה סווג כזמין למכירה וכ-15.9% כתיק למסחר. סיווג זה מקנה גמישות בניהול תיק ניירות הערך. כ-2.6% משווי ניירות הערך הינן השקעות במניות של חברות שאינן מוצגות על בסיס השווי המאזני, אלא לפי עלות או שווי שוק של המניות הנסחרות בבורסה.

למידע בנוגע לשווי ניירות ערך לפי אופן המדידה ראה [ביאור 15א](#).

התיק הזמין למכירה

1. בתשעת החודשים הראשונים של 2016 היה גידול ברווח כולל אחר בגין ניירות ערך זמינים למכירה בסך 210 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). הגידול נובע מעליית ערך בסך 1,062 מיליון ש"ח, אשר קוזז בחלקו על ידי רווח מניירות ערך שמומשו וסווגו לרווח והפסד בסך 852 מיליון ש"ח (לפני מס). זאת בהשוואה לקיטון ברווח כולל אחר בגין ניירות ערך זמינים בסך של 402 מיליון ש"ח (לפני מס) בתקופה המקבילה אשתקד שנבע מקיטון ברווח מניירות ערך שמומשו וסווגו לרווח והפסד בסך 932 מיליון ש"ח (לפני מס) אשר קוזז בחלקו מעליית ערך בסך 530 מיליון ש"ח.

2. ברווח והפסד נזקפו רווחים נטו ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 345 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 154 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד ורווחים נטו ממכירת מניות זמינות למכירה בסך של 507 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 778 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

היתרה המצטברת נטו של התאמות לשווי הוגן של ניירות ערך המוחזקים בתיק הזמין למכירה ליום 30 בספטמבר 2016 מסתכמת בסכום חיובי של 221 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס), לעומת 67 מיליון ש"ח בסוף 2015. סכומים אלה מייצגים רווחים נטו שטרם מומשו לתאריכי הדוחות.

להערכת הנהלת הבנק, ירידת ערך בניירות ערך בתיק הזמין למכירה הינה בעלת אופי זמני. בכוונתו וביכולתו של הבנק להמשיך ולהחזיק את ההשקעות עד להשבה החזויה של מלוא העלות של הנכסים או עד לפדיון, לכן נזקפת ירידת ערך זו להון. זאת, על בסיס הקריטריונים שפורטו [בעיקרי המדיניות החשבונאית ביאור 1 בדוח השנתי 2015](#).

למידע בנוגע להתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה שנזקפו להון ראה [ביאור 5](#).

התיק למסחר

ב-30 בספטמבר 2016, בתיק למסחר יש כ-13.1 מיליארד ש"ח אגרות חוב, לעומת 11.3 מיליארד ש"ח אגרות חוב ו-0.6 מיליארד ש"ח מניות ב-31 בדצמבר 2015. נכון ל-30 בספטמבר 2016 התיק למסחר מהווה כ-15.9% מסך תיק הנוסטרו של הקבוצה לעומת 17.2% ב-31 בדצמבר 2015.

למידע נוסף בנוגע להרכב התיק ראה [ביאור 5](#).

בגין אגרות חוב למסחר נרשמו בדוח רווח והפסד רווחים שמומשו וטרם מומשו בסך של 46 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 87 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, ובגין מניות וקרנות נרשמו הפסדים שמומשו וטרם מומשו בסך 32 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך 57 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

השקעות בניירות ערך שהונפקו בחו"ל

בתיק ניירות הערך של הקבוצה יש כ-36.1 מיליארד ש"ח (כ-9.6 מיליארד דולר) ניירות ערך שהונפקו בחו"ל. כ-95% מהתיק מושקעים במכשירי חוב שכולם (פרט לכ-0.6%) מדורגים **Investment Grade**, מהם כ-94% בדרוג (A-) ומעלה. כ-5% מהתיק מושקעים במניות ובקרנות. מתוך התיק הנ"ל כ-30.8 מיליארד ש"ח (כ-8.2 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה מסווגת בתיק למסחר.

א. השקעות בניירות ערך מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

תיק ניירות ערך מגובי נכסים של הקבוצה (משכנתאות ושאינם משכנתאות), שכולו מדורג בדרוג השקעה (**Investment Grade**), מסתכם בכ-10.3 מיליארד ש"ח (כ-2.7 מיליארד דולר) ל-30 בספטמבר 2016 בדומה לסוף 2015. מתוך התיק הנ"ל ל-30 בספטמבר 2016 כ-10.0 מיליארד ש"ח (כ-2.7 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר.

התיק הזמין למכירה של השקעות בניירות ערך מגובי נכסים בחו"ל ליום 30 בספטמבר 2016 כולל השקעה באגרות חוב מגובות משכנתאות בסכום של כ-8.1 מיליארד ש"ח. 93% מסך אגרות החוב המגובות משכנתאות שבתיק הזמין הונפקו על ידי סוכנויות פדראליות בארה"ב (**FNMA, FHLMC, GNMA**) ומדורגות, נכון למועד הדוח, בדירוג **AAA**.

למידע נוסף בנוגע להשקעות באגרות חוב מגובות נכסים ראה [ביאור 5](#).

נכון ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה עליית הערך המצטברת נטו שנזקפה להון עצמי הנובעת מתיק אגרות החוב המגובות משכנתאות בכ-18 מיליון ש"ח.

סך אגרות החוב המגובות משכנתאות שאינן בערבות מדינה (ארה"ב) ואינן בחסות מוסדות פדרליים אמריקאים הן בתיק הזמין והן בתיק למסחר, מסתכם בכ-1,490 מיליון ש"ח.

התקופה החזויה לפדיון של כל תיק אגרות החוב המגובות משכנתאות היא כ-4.1 שנים בממוצע (מח"מ). בנוסף לאגרות החוב המגובות משכנתאות, כולל התיק הזמין למכירה של הקבוצה גם אגרות חוב אחרות מגובות נכסים שאינם משכנתאות (אשראי לרכישת רכב ואשראים אחרים) בסך של כ-1.9 מיליארד ש"ח מתוכן אגרות חוב מסוג CLO בסך של כ-1.6 מיליארד ש"ח. התקופה החזויה לפדיון של תיק אגרות החוב המגובות נכסים שאינם משכנתאות היא כ-2.7 שנים בממוצע.

ב. השקעות בניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

בתיק ניירות הערך של הקבוצה ב-30 בספטמבר 2016 כ-25.8 מיליארד ש"ח (כ-6.9 מיליארד דולר) ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל. 20.8 מיליארד ש"ח (כ-5.5 מיליארד דולר) מניירות הערך הללו מסווגים בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר. 99% מסך ניירות הערך הינם בדירוג השקעה והם כוללים בעיקר ניירות ערך של ממשלת ארה"ב, בנקים ומוסדות פיננסיים, אגרות חוב של חברות בדרוג השקעה והיתר בעיקר ניירות ערך של ממשלת ישראל.

למידע נוסף בנוגע לחשיפה מוסדות פיננסיים זרים ראה פרק [סיכון אשראי](#).

ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה יתרת עליית הערך המצטברת בהון העצמי בגין ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, ושהם בתיק הזמין למכירה ב-325 מיליון ש"ח (שהם 202 מיליון ש"ח לאחר מס).

כאמור, בנוסף לתיק הזמין למכירה קיימים ניירות ערך שאינם מגובים בנכסים גם בתיק למסחר. התיק למסחר כולל בעיקר ניירות ערך של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים וקרנות של ניירות ערך. 99% מניירות הערך שבתיק למסחר בדירוג השקעה (Investment Grade).

שווי התיק למסחר שאינו מגובה בנכסים ב-30 בספטמבר 2016 הסתכם ב-5.0 מיליארד ש"ח (1.3 מיליארד דולר). ההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת, במידה שיש הפרש כזה, נזקף לרווח והפסד.

השקעות באגרות חוב - שהונפקו בישראל

ההשקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 ב-46.0 מיליארד ש"ח, מזה סך של 45.2 מיליארד ש"ח אגרות חוב שהונפקו על ידי ממשלת ישראל בשקלים, והיתר אגרות חוב של ממשלת ישראל במט"ח ואגרות חוב שהונפקו על ידי חברות. כ-56.2% מההשקעות באגרות חוב חברות שהם כ-0.4 מיליארד ש"ח נכללו בתיק הזמין למכירה, והיתר בתיק למסחר.

תיק אגרות החוב של חברות, שבתיק הזמין למכירה בהיקף של 0.4 מיליארד ש"ח כולל קרן הון בסך של 18 מיליון ש"ח.

כל אגרות החוב של החברות שבתיק למסחר וחלק מאגרות החוב של החברות שבתיק הזמין למכירה רשומות למסחר וסחירות בבורסה.

השקעות במניות ובקרנות

סך כל ההשקעות במניות ובקרנות מסתכמות ליום 30 בספטמבר 2016 בכ-2,118 מיליון ש"ח, מזה מניות סחירות 1,154 מיליון ש"ח ושאינן סחירות 964 מיליון ש"ח. מסך כל ההשקעה 2,101 מיליון ש"ח מסווגים בתיק הזמין למכירה ו-17 מיליון ש"ח מסווגים בתיק למסחר.

ההון הנדרש בגין השקעות אלה עומד ליום 30 בספטמבר 2016 על סך של 265 מיליון ש"ח.

למידע נוסף ראה [ביאור 5](#).

השינויים העיקריים בהשקעה במניות

החברה לישראל

ביום 21 באפריל 2016 מכר הבנק, בעסקה מחוץ לבורסה, את יתרת המניות שהחזיק בחברה לישראל בע"מ, 451,252 מניות, המהוות כ-5.86% מהונה המונפק והנפרע של החברה לישראל, בתמורה ל-17,906,037 מניות של כימיקלים לישראל בע"מ (כי"ל) המהוות כ-1.4% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. הרווח לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-87 מיליון ש"ח.

כי"ל

במהלך הרביע השני מכר הבנק 16.8 מיליון מניות בחברת כי"ל, המהוות כ-1.3% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. ההפסד לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-38 מיליון ש"ח.

במהלך הרביע השלישי מכר הבנק את יתרת המניות שהחזיק בחברת כי"ל, 1,150,000 מניות, המהוות כ-1.9% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. הבנק רשם בגין מכירת המניות הפסד לפני מס של כ-3 מיליון ש"ח.

קנון

ביום 23 ביוני 2016 מכר הבנק 3.8 מיליון מניות בחברת Kenon Holdings Ltd. (להלן: "קנון"), שמהוות כ-7.08% מהונה המונפק והנפרע של קנון, לחברת Ansonia Holdings Singapore B.V.

המניות נמכרו במחיר של 42 ש"ח למניה, והתמורה הכוללת של העסקה הינה בסך של כ-159 מיליון ש"ח. הרווח לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-9.5 מיליון ש"ח. לאחר המכירה הנ"ל, מחזיק הבנק ב-3,733,614 מניות של קנון, המהוות כ-6.95% מהונה המונפק והנפרע של קנון.

פיקדונות הציבור

פיקדונות הציבור בקבוצה הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 בכ-336.9 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-328.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 2.5% ובהשוואה לספטמבר 2015 גידול של 5.9%.

השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ הקטין בשיעור של 1.0% את סך כל פיקדונות הציבור כך שבנטרול השפעת השינוי היה גידול בפיקדונות הציבור בשיעור של 3.5%.

אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים

אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 בכ-23.8 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-21.3 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 11.5%. בתשעת החודשים הראשונים של 2016 נפרעו אגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים בסך 2.6 מיליארד ש"ח.

תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב

ביום 28 במאי 2015 פרסם הבנק תשקיף מדף בהתאם להיתר שהתקבל מרשות ניירות ערך.

ביום 21 בינואר 2016 הנפיק הבנק, על פי תשקיף המדף שלעיל, הרחבה של סדרה 177 בהיקף של כ-3.6 מיליארד ש"ח.

אגרות חוב סדרה 177 עומדות לפירעון בתשלום אחד ביום 30 ביוני 2020, צמודות קרן וריבית למדד המחירים לצרכן, ונושאות ריבית שנתית בשיעור של 0.59% לשנה, אשר משולמת פעמיים בשנה ביום 30 ביוני בשנים 2016 ועד 2020 (כולל) וביום 31 בדצמבר בשנים 2016 ועד 2019 (כולל).

אגרות החוב אינן מוכרות לצורך הון פיקוחי.

על פי דוח הצעת מדף מיום 20 בינואר 2016, הנפיק הבנק, בתאריך 21 בינואר 2016 סך של 926 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים סדרה 400.

כתבי ההתחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 21 בינואר 2026 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם לא לפני ה-21 בינואר 2021 ולא לאחר ה-21 בפברואר 2021, אינם צמודים לבסיס הצמדה כלשהו, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.25% לשנה, עד למועד הפירעון המוקדם. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה באגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (ארוע מכונן לאי קיימות או ארוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, כמוקדם שביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים למניות על פי שווי השוק של המניות במועד ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (6.78 ש"ח למניה), כגבוה מביניהם.

כתבי התחייבות אלו כשירים להכלל ברובד 2 החל ממועד ההנפקה.

נכסים אחרים ויתרות חובה בגין מכשירים נגזרים

נכסים אחרים הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 בסך 8.7 מיליארד ש"ח לעומת 7.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 13.8%.

יתרת החובה בגין השווי ההוגן של מכשירים נגזרים שבוצעה עם ועבור לקוחות גדלה מהיקף של 11.3 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2015 לכ-11.6 מיליארד ש"ח ב-30 בספטמבר 2016.

התחייבויות אחרות ויתרות זכות בגין מכשירים נגזרים

התחייבויות אחרות הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 בסך 22.1 מיליארד ש"ח לעומת 20.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 6.6%.

יתרת הזכות בגין השווי ההוגן של מכשירים נגזרים שבוצעה עם ועבור לקוחות הסתכמה ב-30 בספטמבר 2016 בסך 12.6 מיליארד ש"ח לעומת 11.1 מיליארד ש"ח בסוף 2015.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן: "הון") של הקבוצה הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 ב-31,228 מיליון ש"ח, לעומת 28,767 מיליון ש"ח בסוף 2015, גידול של 8.6%. העלייה נובעת, בין היתר, מהרווח הנקי לתקופה ומהנפקת מניות לעובדים ונושאי משרה בסך 636 מיליון ש"ח בהתאם להסכם הקיבוצי המיוחד בנוגע להמרת זכויות עובדים למניות הבנק.

למידע נוסף בנוגע להסכם הקיבוצי המיוחד ראה [ביאור 8](#).

יחס הון למאזן ב-30 בספטמבר 2016 הגיע ל-7.2% לעומת 6.9% ב-31 בדצמבר 2015.

מבנה הלימות ההון

30 בספטמבר			31 בדצמבר
2016			2015
בלתי מבוקר			מבוקר
במיליוני ש"ח			
הון לצורך חישוב יחס ההון			
הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים			29,001
הון רובד 2, לאחר ניכויים			12,593
סך הכל הון כולל			41,594
יתרות משוקללות של נכסי סיכון			
סיכון אשראי			277,034
סיכוי שוק			5,167
סיכון תפעולי			20,432
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון			302,633
יחס ההון לרכיבי סיכון			
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון			9.58%
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון			13.74%

יישום הוראות באזל 3 בישראל

ביום 30 במאי 2013 פרסם המפקח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.

2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון רובד 1 כולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף:

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיעוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין 299 "מדידה והלימות ההון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".

הון רובד 1 נוסף, המורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה. ככל שיונפקו בעתיד מכשירי הון רובד 1 נוסף, הם ידרשו לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 202.

הון רובד 2:

בהוראות באזל 3 בוטלה האבחנה בין רובד 2 עליון לרובד 2 תחתון.

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, שחושבה ליום ה-1 בינואר 2014, על פי 80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013, ובתחילת כל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10%. מכשירי ההון שהיו חלק מרובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 כוללים מכשירי הון מורכבים שסווגו עד כה לרובד 2 עליון וכן כתבי התחייבות נדחים שסווגו לרובד 2 תחתון.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: <http://leumi.co.il/home01/32587> / בפרק אודות > מידע כספי ואסיפות > גילויים פיקוחיים נוספים.

יצוין כי הסכום המוכר בפועל להון רובד 2 הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת ההכרה בהם על פי הוראות המעבר. מתחילת 2014 מכשירי הון שיונפקו ידרשו לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול: (1) מגגון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

על פי דוח הצעת מדף מיום 20 בינואר 2016, הנפיק הבנק, בתאריך 21 בינואר 2016 סך של 926 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים סדרה 400, הכשירים להכלל ברובד 2.

למידע נוסף בנוגע להנפקה ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון, סעיף [אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים](#).

יעד הלימות ההון

יחסי הלימות ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל:

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", כל התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. בנוסף, תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, יידרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו חלה על הבנק. כמו כן, כל התאגידים הבנקאיים בישראל נדרשים לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 12.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. תאגיד בנקאי גדול יידרש לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו חלה על לאומי.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור". על פי ההוראה המתוקנת, התאגיד הבנקאי יידרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1, בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור. מועד התחולה לעמידה ביעד ההון שנקבע הוא 1 בינואר 2017, ועל התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד ההון בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. הערכת השפעת התיקון להוראה על קבוצת לאומי במועד התחולה הסופי, לפי נתוני מועד הדיווח, היא כ-0.27% ביחס הלימות ההון, כאשר השפעה זו נפרסת על פי ההוראה על פני שמונה רבעונים.

ההגעה ליעדים המתוארים לעיל תיושם בצורה הדרגתית.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק:

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון הסיכון ושל הלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדים שהקבוצה תרצה לעמוד בהם בעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה המפקח על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%. דירקטוריון הבנק ישוב ויידון ביעד זה לא יאוחר מסוף שנת 2016. בהמשך לאמור, ביום 15 לנובמבר 2016 החליט הדירקטוריון כי הדיון המפורט לעיל יבוצע עד למועד פרסום הדוחות הכספיים השנתיים.

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי ביותר על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו מביאה להון הפיקוחי של הבנק.

בהקשר זה, ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לענין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון תחושב על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות הנובעת משינויים בריבית להיוון. שינוי שיטת החישוב הגדיל את ההון הפיקוחי ליום 30 ביוני 2016, בסך של כ-380 מיליון ש"ח.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA. השפעת השינוי על ההון הפיקוחי ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה לסך של כ-296 מיליון ש"ח.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים](#).

נכון ל-30 בספטמבר 2016 הלימות הון רובד 1 של הבנק הינה 10.86%. במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2016 הושלמו מספר מהלכים משמעותיים ששיפרו את יחס הלימות ההון. ביניהם:

- **המרת זכויות עובדים למניות הבנק:** בתאריך 20 במרס 2016 אישר דירקטוריון הבנק את הנפקת המניות לעובדים ונושאי משרה. הסכום הכולל של זכויות עובדים ונושאי משרה שהומרו למניות הבנק מסתכם לכ-636 מיליון ש"ח. שווי מניות הבנק לצורך המרת הזכויות הינו 13.0 ש"ח (שער הנעילה של מניות הבנק ביום 6 במרס 2016). בהתאם לכך, אישר דירקטוריון הבנק הנפקה של 48,938,037 מניות, המהוות כ-3.21% מההון המונפק והנפרע של הבנק (לאחר ההקצאה). המניות הוקצו לנאמן, שיחזיק במניות בנאמנות עבור העובדים, בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. הגידול בהון שנבע מהמרת זכויות זו שיפר בכ-0.24% את יחס הלימות הון עצמי רובד 1 של הבנק, נכון ליום 31 במרס 2016.

למידע נוסף בנוגע להסכם הקיבוצי המיוחד ראה [ביאור 8](#).

- **ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר:** ביום 8 במרס 2016 הושלמה התקשרות עם מבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לרכישת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת את הפחתת ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 ותרמה לשיפור של כ-0.23% ביחס הלימות ההון רובד 1 של הבנק, נכון ליום 31 במרס 2016.

- **ניכוי מההון בגין נכס מס נדחה:** ביום 4 באפריל 2016 פורסם עדכון לקובץ שאלות ותשובות של הפיקוח על הבנקים ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין בנושא מדידה והלימות הון. מטרת העדכון להבהיר את אופן הטיפול במרכיב מס שכר בכל הקשור לחישוב דרישות ההון ובניכוי מההון בגין נכס מס נדחה. על פי ההבהרה, כאשר תאגיד בנקאי מגיע למסקנה כי בנסיבות הקיימות במועד הדוח קיימת סבירות קרובה לוודאי (virtually certain) לגבי נכס המס הנדחה בגובה סכום מס השכר הכלול בספרי הבנק, ניתן שלא להחיל את ניכוי הסף הכלול בסעיף 13 להוראה על חלק זה של נכס המס הנדחה. לצורך כך, הבנק יהיה רשאי ליישם את הבחינה של ניכוי הסף על סכום המיסים הנדחים נטו, לאחר ניכוי מס השכר כאמור לעיל. נכס המס הנדחה כאמור, שלא נוכה מההון, ישוקלל כנכס סיכון בשיעור של 250%. הבנק מיישם את ההנחיות החל ממועד פרסומן באופן של מכאן ולהבא, ללא התאמות מספרי השוואה ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים. עדכון זה תרם לשיפור של כ-0.20% בהלימות הון עצמי רובד 1 של הבנק ושל כ-0.17% ביחס ההון הכולל, נכון ליום 31 במרס 2016.

בתאריך 28 בפברואר 2016 חתם לאומי הסכם עם הראל להעמדה משותפת של הלוואות לדיור המובטחות, בין היתר, במשכנתאות ומשכונות על זכויות חוזיות בקשר למקרקעין. על פי ההסכם הראל תשתתף עם הבנק בהעמדה של הלוואות לדיור בהן היחס בין סכום ההלוואה לבין שווי הנכס שלה (LTV) הינו עד 60% בלבד (כל עוד לא יינתן אישור רגולטורי להראל להשתתפות בהלוואות בשיעור מימון גבוה יותר). ב-13 ביוני 2016, לאחר התקיימות התנאים המתלים בהסכם, החלו הצדדים בהעמדה משותפת של הלוואות לדיור על פי ההסכם.

להערכת הבנק, סכומי ההשתתפות של הראל בהעמדת הלוואות לדיור בשיתוף עם הבנק בשנים 2016 ו-2017 יעמדו על סכום כולל של כ-4 מיליארד ש"ח.

כמו כן, ביום 27 בספטמבר 2016 נחתם הסכם בין הבנק לבין גופים מוסדיים מקבוצת מנורה מבטחים ("הסכם המכר" ו-"מנורה מבטחים", בהתאמה), לפיו, בכפוף להתקיימותם של תנאים מתלים שונים, ימכור הבנק למנורה מבטחים, בתוקף מיום 31 באוקטובר 2016 (או ממועד אחר כפי שיוסכם בין הצדדים), 80% מזכויותיו של הבנק ומהנטלים הנלווים להן בתיק הלוואות לדיור (כהגדרתן בנוהל בנקאי תקין מס' 451) המובטחות, בין היתר, במשכנתאות על זכויות במקרקעין ו/או במשכונות על זכויות חוזיות במקרקעין, לפי העניין, ואשר עומדות בקריטריונים שנקבעו בהסכם המכר ("תיק ההלוואות").

הבנק ימשיך להחזיק ב-20% הנותרים מתיק ההלוואות כאמור, כך שהזכויות והנטלים הנלווים שיימכרו למנורה מבטחים יהיו בדרגה שווה (פרי פסו) לאלה שיוותרו בידי הבנק. סכום ההלוואות בתיק ההלוואות מוערך בסכום כולל של כ-2 מיליארדי ש"ח, באופן שהחלק שנמכר למנורה מבטחים מוערך בסך של כ-1.6 מיליארד ש"ח. בד בבד עם חתימת הסכם המכר, נחתם בין הבנק לבין מנורה מבטחים הסכם ניהול על פיו, לאחר השלמת העסקה, הבנק ינהל עבור מנורה מבטחים את חלקה בתיק ההלוואות הנרכש, וזאת כנגד תשלום שישולם לבנק ("הסכם הניהול").

ביום 27 באוקטובר 2016 התקיימו במלואם התנאים המתלים שנקבעו בהסכם. הצדדים פועלים לביצוע יתר הפעולות הנדרשות להשלמת העסקה, ועם השלמתן תחשב העסקה בתוקף מיום 31 באוקטובר 2016, בהתאם להוראות שנקבעו בהסכם.

להשלמת העסקה לא צפויה להיות השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

תוכנית התייעלות

ביום 12 בינואר 2016 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי חוזר זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר החל ממחצית שנת 2017. ביום 1 ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק את תוכנית ההתייעלות שעלותה מוערכת בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). ללא ההקלה כאמור, יישום תוכנית ההתייעלות נכון ל-30 בספטמבר 2016 היה מביא לקיטון של כ-0.13% ביחס הלימות ההון.

• שינויים רגולטוריים שעשויים להשפיע על דרישות ותכנון ההון:

דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים" (להלן: "החוזר"). החוזר מתקן את הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-204 במטרה להתאימן להמלצות

ועדת באזל בכל הקשור לדרישות הון בגין חשיפות של תאגידים בנקאיים לצדדים נגדיים מרכזיים. החוזר מפרט את ההנחיות החדשות, אשר יחולו על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקות נגזרים סחירים בבורסה ועסקות מימון ניירות ערך. ההנחיות מבדילות בין צד נגדי מרכזי שאינו כשיר לבין צד נגדי מרכזי כשיר, כאשר לאחרון נקבעו דרישות הון מופחתות.

בחוזר שהוציא הפיקוח על הבנקים ביום 9 ביוני 2016, נקבע שהחוזר יחול מיום 1 בינואר 2017, וכן שעד ליום 30 ביוני 2017 ניתן להתייחס לבורסה בתל אביב כצד נגדי מרכזי כשיר גם אם טרם הוכרזה ככשירה. ליישום החוזר, בהינתן בורסה כשירה, לא צפויה להיות השפעה מהותית על הלימות ההון העצמי רובד 1. באם הבורסה לני"ע בישראל לא תוכר כצד נגדי מרכזי כשיר, אומדן הגידול בסך נכסי הסיכון לנתוני סוף הרביע השלישי של 2016, הינו כ-2.8 מיליארד ש"ח, ירידה של כ-0.1% בהלימות ההון עצמי רובד 1.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף ספטמבר 2016 ב-297.0 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3 מיליארד ש"ח), יקטין את יחס הלימות ההון עצמי רובד 1 ב-0.11% ואת יחס ההון הכולל ב-0.15%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רובד 1 של לאומי לסוף ספטמבר 2016 מסתכם ב-32.3 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם ב-44.7 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הלימות ההון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.34%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.07% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, עליה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרביע השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

יחס מינוף

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 "יחס מינוף".

ההוראה מאמצת את הנחיית ועדת באזל מינואר 2014 להוסיף יחס מינוף פשוט, שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדד משלים לדרישות הון מבוססות סיכון ויגביל את הצטברות המינוף במגזר הבנקאי.

יחס המינוף מוגדר כמדידת ההון מחולק במדידת החשיפה, כאשר היחס מבוטא באחוזים. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי הוא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, כל התאגידים הבנקאיים יידרשו לעמוד ביחס מינוף מזערי בשיעור שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. בנוסף, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יידרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. הוראה נוספת זו חלה על לאומי.

תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה ליחס מינוף כאמור, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה ליחס מינוף כאמור, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

ביום פרסום ההוראה עמד לאומי בסף שנקבע. יחס המינוף ליום 30 בספטמבר 2016 הינו 6.81%.

מגזרי פעילות - גישת הנהלה

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת ההנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק.

קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים.

הבנק בארץ מאורגן בשישה קווי עסקים:

1. בנקאית - מתן שירותים בנקאיים ללקוחות הפרטיים והעסקים הקטנים. קו העסקים כולל את מערך המשכנתאות ומערך בנקאות פרטית.
 2. מסחרית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות בינוניות (Middle Market) ובעלי העניין של חברות אלו.
 3. עסקית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות גדולות ולחברות בינלאומיות במשק, בפעילותן בארץ ובעולם.
 4. נדל"ן - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לענף הבינוי והנדל"ן.
 5. שוקי הון - ניהול הנוסטרו של הבנק, ניהול נכסים והתחייבויות וניהול השקעות נכסים פיננסיים.
 6. אחר - פעילויות שאינן נזקפות לקווי העסקים האחרים.
- תוצאות הפעילות נזקפות לקו העסקים שבו מתנהל חשבון הלקוח.
- הכנסות ריבית נטו - קו העסקים מזוכה בריבית המתקבלת מהלוואות שהעמיד, בניכוי עלות גיוס המקורות (מחיר מעבר). כמו כן, קו העסקים מזוכה במחיר מעבר בגין פיקדונות שגייס בניכוי הריבית ששולמה ללקוחות.
 - הכנסות שאינן מריבית (הכנסות מימון שאינן מריבית, עמלות והכנסות אחרות) - מיוחסות לקווי העסקים בהתאם לפעילות הלקוח.
 - הוצאות קווי העסקים - כוללות את ההוצאות הישירות של קווי העסקים, וכן מועמסות על קווי העסקים, הוצאות יחידות המטה הנותנות להם שירותים.

תוצאות פעילות קווי העסקים, הן בצד המאזני והן בצד הרווח והפסד, נבחנות באופן שוטף על ידי הדירקטוריון וההנהלה. בחינת התוצאות מבוצעת אל מול יעדים הנקבעים במסגרת תכנית עבודה שנתית ומול נתוני תקופה מקבילה אשתקד. כמו כן, מבוצעת בחינה של מגוון מדדים נוספים הנוגעים לפעילות קווי העסקים.

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2016									
במיליוני ש"ח									
בנק ^(א)									
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	
1,970	225	57	19	223	132	123	229	962	הכנסות ריבית נטו
1,514	11	297	63	471	79	48	100	445	הכנסות שאינן מריבית
3,484	236	354	82	694	211	171	329	1,407	סך כל ההכנסות
106	19	9	(7)	(12)	(78)	(31)	(19)	225	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,955	224	226	(106)	140	34	93	176	1,168	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
1,423	(7)	119	195	566	255	109	172	14	רווח (הפסד) לפני מס
514	14	32	(28)	219	123	67	77	10	הוצאות מס (הטבה)
919	(21)	95	223	349	132	42	95	4	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2015									
במיליוני ש"ח									
בנק ^(א)									
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	
1,875	217	122	8	245	137	143	201	802	הכנסות ריבית נטו
1,344	49	291	435	(105)	104	47	92	431	הכנסות שאינן מריבית
3,219	266	413	443	140	241	190	293	1,233	סך כל ההכנסות
73	29	20	(24)	(4)	20	(46)	(45)	123	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
2,121	277	253	151	79	44	90	179	1,048	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
1,025	(40)	140	316	65	177	146	159	62	רווח (הפסד) לפני מס
327	16	41	20	31	74	59	66	20	הוצאות מס
704	(56)	105	296	34	103	87	93	42	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי

(א) נתוני חברת הבת, בנק ערבי ישראלי, הוצגו בשנת 2015 בחברות בנות בארץ. ברביעי שלישי 2016 נתוני בנק ערבי ישראלי הוצגו כחלק מנתוני הבנק סולו לאור מיזוג בנק ערבי ישראלי עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015.

תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה (המשך):

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2016									
במיליוני ש"ח									
	בנק ^(א)	מסחרית	עסקית	נדל"ן	שוקי הון	אחר והתאמות	סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ ^(א)
הכנסות ריבית נטו	2,790	667	384	400	543	44	5,659	674	157
הכנסות שאינן מריבית	1,319	302	159	255	548	597	4,084	47	857
סך כל ההכנסות	4,109	969	543	655	1,091	641	9,743	721	1,014
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	521	(20)	(334)	(309)	(41)	(14)	(171)	2	24
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	3,434	540	288	139	306	271	6,300	651	671
רווח לפני מס	154	449	589	825	826	384	3,614	68	319
הוצאות מס	55	161	212	296	297	29	1,292	52	190
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	99	288	377	529	532	355	2,348	16	152
יתרה ליום 30 בספטמבר 2016									
אשראי לציבור, נטו	140,697	34,034	29,502	22,250	3,145	3,453	264,368	23,836	7,451
פיקדונות הציבור	187,441	39,458	18,077	6,887	57,886	22	336,851	26,970	110
נכסים בניהול	178,602	26,297	18,402	1,812	354,172	23,897	808,891	20,094	185,615
לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2015									
במיליוני ש"ח									
	בנק	מסחרית	עסקית	נדל"ן	שוקי הון	אחר והתאמות	סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ ^(א)
הכנסות ריבית נטו	2,375	603	430	402	561	25	5,391	638	357
הכנסות שאינן מריבית	1,317	312	152	281	200	1,091	4,752	192	1,207
סך כל ההכנסות	3,692	915	582	683	761	1,116	10,143	830	1,564
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	291	(111)	(11)	35	(14)	(32)	166	(18)	26
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	3,205	553	279	132	248	443	6,518	854	804
רווח (הפסד) לפני מס	196	473	314	516	527	705	3,459	(6)	734
הוצאות מס	63	179	119	195	198	159	1,189	58	218
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	133	294	195	321	457	546	2,404	(64)	522
יתרה ליום 30 בספטמבר 2015									
אשראי לציבור, נטו	131,082	31,249	31,981	25,088	2,917	2,637	260,009	23,235	11,820
פיקדונות הציבור	162,538	38,372	17,519	8,135	59,779	121	317,991	26,341	5,186
נכסים בניהול	183,996	28,660	19,490	2,132	313,998	27,813	786,319	21,534	188,696
יתרות ליום 31 בדצמבר 2015									
אשראי לציבור, נטו	133,050	32,857	30,740	24,323	2,887	2,509	261,399	23,344	11,689
פיקדונות הציבור	168,774	41,593	20,139	6,859	59,350	166	328,693	26,562	5,250
נכסים בניהול	181,825	28,401	17,381	1,754	336,709	23,854	797,061	19,382	187,755

(א) נתוני חברת הבת, בנק ערבי ישראלי, הוצגו בשנת 2015 בחברות בנות בארץ. בתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 נתוני בנק ערבי ישראלי הוצגו כחלק מנתוני הבנק סולו לאור מיזוג בנק ערבי ישראלי עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015.

מגזרי פעילות פיקוחיים

ביום 3 בנובמבר 2014 פורסם חוזר בנושא דיווח על מגזרי פעילות וקובץ שאלות ותשובות ליישום (להלן: "החוזר").
ביום 10 בספטמבר 2015 פורסם עדכון לקובץ השאלות ותשובות.

החוזר מעדכן את הוראות הדיווח לציבור בכל הנוגע לדרישת הדיווח על מגזרי פעילות פיקוחיים ובין השאר כולל שינוי הגדרות מסוימות והנחיות על פיהן יידרשו הבנקים לבצע סיווג לקוחות למגזרים פיקוחיים ולעדכן את דיווחיהם. התיקונים להוראות נועדו לחייב דיווח על מגזרי פעילות בהתאם למתכונת אחידה ובת השוואה שקבע הפיקוח על הבנקים המבוססת בעיקרה על סיווג הלקוחות על פי מחזור פעילותם.
כאשר לתאגיד בנקאי אין מידע לגבי מחזור ההכנסות של לקוח עסקי, אשר אין לו חבות כלפי התאגיד הבנקאי (לרבות מסגרת אשראי וכו'), התאגיד הבנקאי רשאי לסווג אותו למגזר הפעילות הפיקוחי הרלבנטי לפי סך הנכסים הפיננסיים לאחר הכפלתם במקדם של 10.

הכללים החדשים יחולו מהדוחות הכספיים לשנת 2015 ואילך באופן המפורט להלן:

- בדוחות לשנת 2015 חלה דרישת גילוי בקשר לנתונים מאזניים ביחס למגזרי פעילות פיקוחיים כמוגדר בהוראות החדשות. בהתאם להוראות החדשות ניתן שלא לתת גילוי למספרי השוואה לנתונים המאזניים על מגזרי הפעילות הפיקוחיים אלא לכלול מספרי השוואה, בהתאם להוראות הדיווח לציבור שהיו בתוקף ערב כניסת החוזר. כמו כן, לא נדרש גילוי על מגזר ניהול פיננסי.
דרישות גילוי אלה הן בנוסף לדרישות הגילוי על מגזרי הפעילות בהתאם להוראות הדיווח לציבור שהיו בתוקף ערב כניסת החוזר.
- החל מהדוח הכספי לרביע הראשון של שנת 2016 נדרש גילוי לפי הכללים החדשים, למעט הגילוי על מגזר ניהול פיננסי. מספרי השוואה יותאמו למפרע. ניתן להציג בדוחות לשנת 2016 מספרי השוואה של שנה אחת בלבד בהתייחס לביאור על מגזרי פעילות פיקוחיים. לצורך הצגת מספרי השוואה ניתן יהיה להסתמך על סיווג הלקוחות למגזרי פעילות פיקוחיים נכון ליום 1 בינואר 2016.
- החל מהדוחות לרביע הראשון לשנת 2017 נדרש ליישם את הנחיות החוזר במלואן.

להלן תיאור מגזרי הפעילות העיקריים שנקבעו על פי הוראות בנק ישראל:

1. מגזר משקי בית - מתן שירותים בנקאיים לאנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - מתן שירותים בנקאיים לאנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים קטנים וזעירים - מתן שירותים בנקאיים לעסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-50 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים בינוניים - מתן שירותים בנקאיים לעסק שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.

5. מגזר עסקים גדולים - מתן שירותים בנקאיים לעסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
6. גופים מוסדיים - כולל קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, חברות ביטוח, בהתאם להגדרת המפקח על הבנקים.
7. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
 - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקות רכש חוזר ושאלה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
 - ב. פעילות ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים מגדרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתחייבויות, פיקדונות בבנקים ומבנקים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
 - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות זמינות למכירה והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
 - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
8. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך הכל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

להלן נתונים לפי מגזרי פעילות של סעיפי המאזן העיקריים ליום:

אשראי לציבור, לפני הפרשה להפסדי אשראי					
פיקדונות הציבור					
30 בספטמבר	31 בדצמבר		30 בספטמבר	31 בדצמבר	
2016	2015	השינוי	2016	2015	השינוי
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
באחוזים			באחוזים		
פעילות בישראל					
116,168	116,071	0.1	114,459	108,676	5.3
616	612	0.7	28,413	26,097	8.9
59,761	57,741	3.5	38,788	39,308	(1.3)
25,074	24,578	2.0	27,784	30,233	(8.1)
40,875	41,566	(1.7)	45,490	41,924	8.5
1,168	714	63.6	54,948	55,892	(1.7)
243,662	241,282	1.0	309,882	302,130	2.6
סך הכל פעילות בישראל					
פעילות בחו"ל					
1,669	2,412	(30.8)	7,512	10,045	(25.2)
22,559	21,362	5.6	19,441	16,484	17.9
5	14	(64.3)	16	34	(52.9)
24,233	23,788	1.9	26,969	26,563	1.5
267,895	265,070	1.1	336,851	328,693	2.5
סך הכל פעילות בחו"ל					
סך הכל					

(א) ב-30 בספטמבר 2016 האשראי למשקי בית כולל הלוואות לדיוור (משכנתאות) בסך 75.3 מיליארד ש"ח לעומת 76.2 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2015, קיטון בשיעור 1.2%.

(ב) כולל מגזרים ניהול פיננסי, גופים מוסדיים ואחר.

להלן נתונים עיקריים לפי מגזרי פעילות של סך כל הנכסים ונכסים בניהול:

סך כל הנכסים						
נכסים בניהול			נכסים בניהול			
30 בספטמבר			31 בדצמבר			
2016		2015		השינוי		
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		באחוזים		
פעילות בישראל						
משקי בית	116,101	115,004	1.0	80,402	83,179	(3.3)
בנקאות פרטית	637	554	15.0	50,385	50,413	(0.1)
עסקים קטנים וזעירים	59,286	56,190	5.5	37,702	35,841	5.2
עסקים בינוניים	25,418	25,881	(1.8)	20,208	20,058	0.7
עסקים גדולים	52,584	46,234	13.7	64,938	76,437	(15.0)
גופים מוסדיים	1,909	1,266	50.8	496,324	470,689	5.4
מגזר ניהול פיננסי ואחר	138,990	136,229	2.0	38,838	41,065	(5.4)
סך הכל פעילות בישראל	394,925	381,358	3.6	788,797	777,682	1.4
פעילות בחו"ל						
אנשים פרטיים	1,831	3,248	(43.6)	14,616	15,102	(3.2)
פעילות עסקית	22,400	21,261	5.4	2,749	1,989	38.2
אחר ^(*)	12,602	10,632	18.5	2,729	2,288	19.3
סך הכל פעילות בחו"ל	36,833	35,141	4.8	20,094	19,379	3.7
סך הכל	431,758	416,499	3.7	808,891	797,061	1.5

(א) כולל מגזרים ניהול פיננסי, גופים מוסדיים ואחר.

הרווח הנקי לפי מגזרי פעילות

ההון לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי סיכון (הון רוברד 1 והון רוברד 2) הוקצה בין המגזרים על פי חלקו היחסי של כל מגזר בסך כל נכסי הסיכון המשוקללים של הקבוצה ובהתאם להקצאת ההון של הנדבך השני לכל מגזר על פי מאפייניו ומרכיביו.

הרווח של מגזרי הפעילות הותאם להון הסיכון בכלל מגזר.

להלן הרווח הנקי לפי מגזרי פעילות:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
פעילות בישראל							
(93)	1	(94)	-	(188)	(35)	(153)	-
18	8	10	+	54	42	12	28.6
148	42	106	+	423	304	119	39.1
114	50	64	+	323	236	87	36.9
190	289	(99)	(34.3)	828	544	284	52.2
(7)	(10)	3	30.0	(1)	(13)	12	92.3
369	337	32	9.5	714	1,303	(589)	(45.2)
187	(14)	201	+	30	(89)	119	+
926	703	223	31.7	2,183	2,292	(109)	(4.8)
סך הכל פעילות בישראל							
פעילות בחו"ל							
(29)	(48)	19	39.6	(10)	(113)	103	91.2
(2)	17	(19)	-	140	129	11	8.5
24	32	(8)	(25.0)	35	96	(61)	(63.5)
(7)	1	(8)	-	165	112	53	47.3
919	704	215	30.5	2,348	2,404	(56)	(2.3)
סך הכל							

(א) כולל מגזרים ניהול פיננסי, גופים מוסדיים ואחר.

לפירוט מגזרי הפעילות ראה [ביאור 12](#).

א. מגזר משקי בית בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר משקי בית בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח		באחוזים		במיליוני ש"ח		באחוזים	
639	624	15	2.4	1,873	1,821	52	2.9
451	422	29	6.9	1,299	1,266	33	2.6
1,090	1,046	44	4.2	3,172	3,087	85	2.8
147	110	37	33.6	353	210	143	68.1
1,075	932	143	15.3	3,090	2,925	165	5.6
(132)	4	(136)	-	(271)	(48)	(223)	-
(47)	(3)	(44)	-	(106)	(30)	(76)	-
(93)	1	(94)	-	(188)	(35)	(153)	-
יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				יתרות ממוצעות לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח		באחוזים		במיליוני ש"ח		באחוזים	
115,667	111,616	4,051	3.5	114,863	109,740	5,123	4.7
116,716	112,547	4,169	3.7	115,791	110,679	5,112	4.6
117,936	103,402	14,534	14.1	113,916	101,250	12,666	12.5
79,782	88,737	(8,955)	(10.1)	79,388	90,083	(10,695)	(11.9)

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

סך כל האשראי למשקי בית הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 בכ-116.2 מיליארד ש"ח לעומת 116.1 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 0.1%. מזה אשראי צרכני שהסתכם ב-40.9 מיליארד ש"ח, 35.2%, ואשראי לדיור שהסתכם ב-75.3 מיליארד ש"ח, 64.8%. פיקדונות הציבור גדלו מ-108.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015 ל-114.5 מיליארד ש"ח ל-30 בספטמבר 2016, גידול בשיעור של 5.3%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

ההפסד במגזר משקי בית הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-188 מיליון ש"ח בהשוואה להפסד בסך 35 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בהפסד בסך 153 מיליון ש"ח. הגידול בהפסד במשקי הבית נובע מגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי בסך 143 מיליון ש"ח וגידול בהוצאות תפעוליות ואחרות בסך 165 מיליון ש"ח בעיקר בשל העמסת עלויות מענק ההירתמות. מנגד, נרשם גידול בסך ההכנסות של כ-85 מיליון ש"ח אשר קיזז את הגידול בהפסד.

יונהר לעניין אופן ייחוס הכנסות שאינן מריבית במוצר 'כרטיסי אשראי' כי מצב של הכנסות והוצאות בינמגזריות קיים כשלאומי קארד סולקת כרטיס שהבנק הנפיק. במקרה כזה, עמלת הסליקה הנגבית מבית העסק נרשמת כהכנסה במגזר עסקים קטנים או במגזר העסקי, ואת העמלה הצולבת רושמים באותו מגזר כהוצאה ובמקביל כהכנסה במגזר משקי הבית.

הלוואות לדיור

הרווח הנקי מפעילות הלוואות לדיור הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בסך 207 מיליון ש"ח בהשוואה ל-184 מיליון בתקופה מקבילה אשתקד, גידול בסך 23 מיליון ש"ח.

ייעוץ פנסיוני

יתרות הנכסים הפנסיוניים של הלקוחות המיועצים בקבוצת לאומי הידועות ב-30 בספטמבר 2016, לרבות קרנות השתלמות שניתן בגינן יעוץ במסגרת הייעוץ הפנסיוני ו/או ייעוץ בהשקעות, מסתכמות בכ-28.5 מיליארד ש"ח.

ב. מגזר בנקאות פרטית בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר בנקאות פרטית בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
20	15	5	33.3	62	43	19	44.2
הכנסות ריבית נטו							
44	42	2	4.8	130	139	(9)	(6.5)
הכנסות שאינן מריבית							
64	57	7	12.3	192	182	10	5.5
סך כל ההכנסות							
-	-	-	-	1	(9)	10	+
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי							
35	43	(8)	(18.6)	106	122	(16)	(13.1)
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות							
29	14	15	+	85	69	16	23.2
רווח לפני מס							
11	6	5	83.3	31	27	4	14.8
הוצאות מס							
18	8	10	+	54	42	12	28.6
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד							
יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				יתרות ממוצעות לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
608	519	89	17.1	604	492	112	22.8
אשראי לציבור							
632	542	90	16.6	630	517	113	21.9
סך כל הנכסים							
28,858	24,953	3,905	15.6	29,129	24,811	4,318	17.4
פיקדונות הציבור							
51,206	53,890	(2,684)	(5.0)	51,643	54,693	(3,050)	(5.6)
נכסים בניהול							

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

ב-30 בספטמבר 2016 הסתכם האשראי לציבור בסך 0.6 מיליארד ש"ח, בדומה לסוף שנת 2015. פיקדונות הציבור הסתכמו בסך 28.4 מיליארד ש"ח, לעומת 26.1 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2015, גידול של כ-2.3 מיליארד ש"ח, בשיעור 8.9%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

הרווח במגזר הבנקאות פרטית הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בכ-54 מיליון ש"ח בהשוואה ל-42 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור 28.6%.

ג. מגזר עסקים קטנים וזעירים בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקים קטנים וזעירים בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
הכנסות ריבית נטו	465	383	82	21.4	82	383	14.0
הכנסות שאינן מריבית	207	208	(1)	(0.5)	(1)	208	(17)
סך כל ההכנסות	672	591	81	13.7	81	591	8.2
הוצאות בגין הפסדי אשראי	56	136	(80)	(58.8)	(80)	136	(23)
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	385	385	-	-	-	385	2
רווח לפני מס	231	70	161	+	161	70	171
הוצאות מס	82	27	55	+	55	27	52
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	148	42	106	+	106	42	119
יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
אשראי לציבור	58,804	54,805	3,999	7.3	3,999	54,805	4,022
סך כל הנכסים	59,299	54,982	4,317	7.9	4,317	54,982	4,088
פיקדונות הציבור	37,339	35,966	1,373	3.8	1,373	35,966	3,458
נכסים בניהול	36,262	38,302	(2,040)	(5.3)	(2,040)	38,302	(3,282)

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

סך כל האשראי למגזר עסקים קטנים וזעירים בישראל הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 בסך 59.8 מיליארד ש"ח לעומת 57.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 3.5%. פיקדונות הציבור הסתכמו בסך 38.8 מיליארד ש"ח לעומת 39.3 מיליארד ש"ח בסוף 2015, קיטון של 1.3%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

הרווח הנקי במגזר עסקים קטנים וזעירים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 ב-423 מיליון ש"ח בהשוואה ל-304 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור 39.1%.

הגידול ברווח הנקי במגזר לתשעת החודשים הראשונים של 2016 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול בהכנסות ריבית נטו בסך 167 מיליון ש"ח ומקיטון בהוצאות הפסדי אשראי בסך 23 מיליון ש"ח. הגידול קוזז מגידול בהוצאות המס בסך 52 מיליון ש"ח.

ד. מגזר עסקים בינוניים בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקים בינוניים בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
171	143	28	19.6	479	434	45	10.4
81	36	45	+	267	228	39	17.1
252	179	73	40.8	746	662	84	12.7
(29)	(20)	(9)	45.0	(98)	(83)	(15)	18.1
116	119	(3)	(2.5)	352	367	(15)	(4.1)
165	80	85	+	492	378	114	30.2
51	30	21	70.0	168	141	27	19.1
114	50	64	+	323	236	87	36.9
ייתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				ייתרות ממוצעות לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
25,205	23,969	1,236	5.2	25,372	24,253	1,119	4.6
25,468	25,239	229	0.9	26,102	25,412	690	2.7
27,326	22,850	4,476	19.6	27,451	22,838	4,613	20.2
20,317	21,397	(1,080)	(5.0)	20,342	21,626	(1,284)	(5.9)

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

ביום 30 בספטמבר 2016 הסתכם האשראי לציבור במגזר עסקים בינוניים בישראל בכ-25.1 מיליארד ש"ח לעומת 24.6 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 0.5 מיליארד ש"ח, בשיעור של 2.0%. פיקדונות הציבור הסתכמו בסך 27.8 מיליארד ש"ח לעומת 30.2 מיליארד ש"ח בסוף 2015, קיטון של 2.4 מיליארד ש"ח, בשיעור של 8.1%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

הרווח הנקי במגזר עסקים בינוניים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בסך 323 מיליון ש"ח בהשוואה ל-236 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 36.9%. הגידול ברווח נובע בעיקר מגידול ביתרות הנכסים הכספיים ומקיטון בהפרשה לתביעות משפטיות.

ה. מגזר עסקים גדולים בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר עסקים גדולים בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
הכנסות ריבית נטו				221	273	(52)	(19.0)
הכנסות שאינן מריבית				134	147	(13)	(8.8)
סך כל ההכנסות				355	420	(65)	(15.5)
הכנסות בגין הפסדי אשראי				(83)	(177)	94	53.1
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות				142	131	11	8.4
רווח לפני מס				296	466	(170)	(36.5)
הוצאות מס				104	176	(72)	(40.9)
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי				190	289	(99)	(34.3)
ייתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				ייתרות ממוצעות לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
אשראי לציבור				45,300	47,155	(1,855)	(3.9)
סך כל הנכסים				45,725	47,323	(1,598)	(3.4)
פיקדונות הציבור				43,192	42,855	337	0.8
נכסים בניהול				71,343	82,821	(11,478)	(13.9)

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

האשראי לציבור במגזר עסקים גדולים ב-30 בספטמבר 2016 הסתכם בסך 40.9 מיליארד ש"ח לעומת 41.6 מיליארד ש"ח בסוף 2015, קיטון בשיעור של 1.7%. פיקדונות הציבור הסתכמו ב-30 בספטמבר 2016 בסך 45.5 מיליארד ש"ח לעומת 41.9 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 8.5%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

הרווח הנקי במגזר עסקים גדולים הסתכם בתשעת החודשים הראשונים 2016 בסך של 828 מיליון ש"ח בהשוואה ל-544 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 284 מיליון ש"ח.

הגידול ברווח נובע מגידול בהכנסות הפסדי אשראי בסך 486 מיליון ש"ח עקב גביות שנרשמו. מנגד, נרשם גידול בהוצאות המס בסך 133 מיליון ש"ח.

ו. מגזר גופים מוסדיים בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר גופים מוסדיים בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח		באחוזים		במיליוני ש"ח		באחוזים	
13	10	3	30.0	35	26	9	34.6
47	42	5	11.9	159	138	21	15.2
60	52	8	15.4	194	164	30	18.3
(5)	(1)	(4)	-	(2)	(7)	5	71.4
74	69	5	7.2	198	191	7	3.7
(9)	(16)	7	43.8	(2)	(20)	18	90.0
(2)	(6)	4	66.7	(1)	(7)	6	85.7
(7)	(10)	3	30.0	(1)	(13)	12	92.3
יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				יתרות ממוצעות לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח		באחוזים		במיליוני ש"ח		באחוזים	
1,865	1,361	504	37.0	1,394	1,055	339	32.1
3,053	1,601	1,452	90.7	2,495	1,599	896	56.0
55,239	54,163	1,076	2.0	54,863	53,541	1,322	2.5
481,825	462,889	18,936	4.1	478,504	465,481	13,023	2.8

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

סך כל האשראי לגופים מוסדיים הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 בסך 1.2 מיליארד ש"ח לעומת 0.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 63.6%. פיקדונות הציבור קטנו מ-55.9 מיליארד ש"ח בסוף 2015 ל-54.9 מיליארד ש"ח ב-30 בספטמבר 2016, קיטון בשיעור של 1.7%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

ההפסד במגזר גופים מוסדיים בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכם בכ-1 מיליון ש"ח בהשוואה להפסד בסך כ-13 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בהפסד של 12 מיליון ש"ח.

ז. מגזר ניהול פיננסי בישראל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מגזר ניהול פיננסי בישראל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
הכנסות ריבית נטו	236	224	12	5.4	519	29	5.6
הכנסות שאינן מריבית	442	338	104	30.8	1,530	(536)	(35.0)
סך כל ההכנסות	678	562	116	20.6	2,049	(507)	(24.7)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	6	(10)	16	+	18	6	33.3
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	86	59	27	45.8	209	33	15.8
רווח לפני מס	586	513	73	14.2	1,276	(546)	(30.0)
הוצאות מס	238	189	49	25.9	617	(59)	(8.7)
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	369	337	32	9.5	714	(589)	(45.2)
ייתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר							
2016				2015			
השינוי				השינוי			
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
באחוזים				באחוזים			
סך כל הנכסים	141,562	118,824	22,738	19.1	138,191	122,443	15,748
נכסים בניהול	39,325	44,703	(5,378)	(12.0)	39,144	45,863	(6,719)

בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכם הרווח הנקי של המגזר בסך 714 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח בסך 1,303 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. מגזר זה כולל את חלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות. הקיטון ברווח הנקי נובע מקיטון בהכנסות שאינן מריבית בסך 536 מיליון ש"ח, בעיקר עקב רווחים ממימוש מניות החברה לישראל ומובילאיי בסך 1,099 מיליון ש"ח שנרשמו אשתקד לעומת הכנסה בסך 378 מיליון ש"ח מעסקת ויזה אירופה שנזקפה השנה.

ח. פעילות חו"ל

להלן תמצית תוצאות הפעילות של פעילות חו"ל:

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר								
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי		
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
באחוזים				באחוזים				
הכנסות ריבית נטו	218	217	1	0.5	668	637	31	4.9
הכנסות שאינן מריבית	73	74	(1)	(1.4)	223	289	(66)	(22.8)
סך כל ההכנסות	291	291	-	-	891	926	(35)	(3.8)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	11	38	(27)	(71.1)	(25)	(37)	12	32.4
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	277	240	37	15.4	706	802	(96)	(12.0)
רווח לפני מס	3	13	(10)	(76.9)	210	161	49	30.4
הוצאות מס	10	13	(3)	(23.1)	45	50	(5)	(10.0)
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	(7)	1	(8)	-	165	112	53	47.3
יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				יתרות ממוצעות לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר				
2016	2015	השינוי		2016	2015	השינוי		
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
באחוזים				באחוזים				
אשראי לציבור	23,247	22,164	1,083	4.9	23,167	22,935	232	1.0
סך כל הנכסים	36,242	33,387	2,855	8.6	35,284	34,491	793	2.3
פיקדונות הציבור	26,786	25,372	1,414	5.6	26,030	27,843	(1,813)	(6.5)
נכסים בניהול	20,388	22,890	(2,502)	(10.9)	19,451	30,125	(10,674)	(35.4)

שינויים עיקריים בהיקף הפעילות

סך כל האשראי לציבור לפעילות חו"ל הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 בסך 24.2 מיליארד ש"ח לעומת 23.8 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 1.9%. פיקדונות הציבור גדלו מ-26.6 מיליארד ש"ח בסוף 2015 ל-27.0 מיליארד ש"ח ב-30 בספטמבר 2016, גידול בשיעור של 1.5%.

שינויים עיקריים ברווח הנקי

הרווח הנקי בפעילות חו"ל בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכם בסך של 165 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח בסך 112 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 53 מיליון ש"ח.

מרכזי הרווח בקבוצה

להלן פרטים על תרומת מרכזי הרווח העיקריים בקבוצה לרווח הנקי:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			
	2016	2015	שינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הבנק	2,212	1,756	456
חברות מאוחדות בארץ ^(א)	175	529	(354)
חברות מאוחדות בחו"ל ^(ב)	(44)	(8)	(36)
חברות כלולות ^(א)	5	127	(122)
הרווח הנקי	2,348	2,404	(56)
רווח השלוחות בחו"ל, במונחים נומינליים (מיליון דולר) ^(ג)	39	11	28
			+

- (א) חברות כלולות של חברות בנות בארץ נכללו בחברות מאוחדות בארץ.
 (ב) לאחר התאמות מסוימות לכללי החשבונאות בארץ.
 (ג) כפי שדווח על ידי השלוחות בחו"ל כולל רווח נקי לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה.

להלן השינויים העיקריים בתרומת מרכזי הרווח (לאחר התאמות מתרגום):

הבנק

הגידול ברווח הנקי בבנק בתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 לעומת הרווח בתקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול בהכנסות ריבית נטו ומהכנסות בגין הפסדי אשראי לעומת הוצאות הפסדי אשראי שנזקפו אשתקד. כמו כן, בשל מיזוג בנק ערבי ב-31 בדצמבר 2015 רווח התקופה כולל את רווחי בנק ערבי בעוד שאשתקד רווחי בנק ערבי הוצגו בחברות בנות בארץ. הגידול קוזז מקיטון ברווחים ממימושים חד פעמיים של מניות החברה לישראל במהלך 2015.

חברות בנות בארץ

הקיטון ברווח הנקי של חברות מאוחדות בארץ נובע בעיקר מקיטון ברווחי לאומי פרטנרס בסך כ-212 מיליון ש"ח, עקב רווח ממימוש מניות מובילאיי שנרשם אשתקד. בתשעה חודשים ראשונים בשנת 2016 רווחי בנק ערבי נכללו כחלק מרווחי הבנק עקב המיזוג עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015 בעוד שבתקופה המקבילה אשתקד רווחי בנק ערבי ישראלי בסך כ-70 מיליון ש"ח נכללו ברווחי חברות בנות בארץ.

חברות בנות בחו"ל

סך כל התרומה לרווח של השלוחות בחו"ל (ללא סניפי חו"ל) בתרגום נוחות לדולרים של ארה"ב הסתכם ברווח של כ-39 מיליון דולר לעומת רווח בסך של כ-11 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד. תרומת השלוחות בחו"ל בשקלים ובהתאמות מסויימות לכללי חשבונאות בארץ, הסתכמה בהפסד של 44 מיליון ש"ח לעומת הפסד בסך 8 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ההפסד בשקלים בתשעת החודשים הראשונים בשנת 2016 נובע מהוצאות הפרשי שער בגין חברות בנות שמטבע הפעילות שלהן הוא השקל אשר קיזזו את רווחי השלוחות במטבע הפעילות במונחים נומינליים. בתקופה המקבילה אשתקד ההפסד נובע מהוצאות שנזקפו בגין עלויות צפויות לסגירת השלוחה בשוויץ.

חברות כלולות

הסעיף כולל רווחי חברות כלולות של הבנק.

החל מיום 31 במרס 2015, בעקבות הירידה בשיעורי ההחזקה והיתור הפרמננטי על ייצוג הבנק בדירקטוריון החברה לישראל, מסווג הבנק את ההשקעה בחברה לישראל בתיק ניירות ערך הזמין למכירה. חלקו של הבנק על בסיס השווי המאזני ברווח החברה לישראל הינו לרביע ראשון 2015. החל מרביע שני 2015 הבנק כולל את הרווח בגין התאמות לשווי שוק של ההשקעה בחברה לישראל ברווח כולל אחר בלבד. בהתאם לכך, ברווחי חברות כלולות אשתקד נכלל הרווח של החברה לישראל בסך 114 מיליון ש"ח בגין רביע ראשון 2015.

ברביע שני 2016 הבנק מימש את יתרת המניות שהחזיק בחברה לישראל. למידע נוסף ראה פרק [ניירות ערך](#).

חברות מוחזקות עיקריות

קבוצת לאומי פועלת בארץ ובחו"ל באמצעות חברות בנות שהינן: בנקים, חברות למימון וחברות לשירותים פיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים העוסקים בפעילות לא בנקאית.

סך כל השקעות הבנק בחברות מוחזקות (כולל השקעות בשטרי הון) הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 בכ-11.7 מיליארד ש"ח לעומת 12.5 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2015 והתרומה של החברות המוחזקות לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה ברווח בסך 136 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 648 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

חברות מאוחדות בארץ

סך כל השקעות הבנק בחברות המאוחדות בארץ הסתכם ב-30 בספטמבר 2016 ב-5,714 מיליון ש"ח, לעומת 6,260 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2015. התרומה שלהן לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בכ-175 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-529 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 66.8%. תשואת הקבוצה על ההשקעה בחברות מאוחדות בארץ היתה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 4.0% לעומת 11.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

בנק ערבי ישראלי

בנק ערבי ישראלי מוזג עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015. בעקבות מכתבי תלונה ששלח בחודש נובמבר 2015, נושא משרה בכיר שכיהן בבנק ערבי ישראלי עד למיזוג, הוחלט על מינוי גורם חיצוני לביצוע בדיקה בלתי תלויה לשם בדיקת התלונה ("הבודקת החיצונית"). מכתבי התלונה עוסקים, בעיקר, בהתנהלות בלתי תקינה, לכאורה, של מספר מצומצם של סניפים של בנק ערבי ישראלי, לרבות באי דיווח, לכאורה, על פעולות של לקוח שחשודות כהלכנת הון, התערבות של לקוחות בפעילות הסניפים הללו, בהעמדת אשמים בחריגה מנהלים מקובלים, במספר אירועי אלימות מצד לקוחות שהתרחשו באותם סניפים ובאי התערבות של גורמים בכירים בבנק ערבי ישראלי בנעשה בסניפים אלה.

הבודקת החיצונית הגישה דוח סופי, לפיו כל הדיווחים על פעולות החשודות בהלבנת הון בוצעו כנדרש והנושאים האחרים שעלו הינם אירועים נקודתיים.

להלן תרומת החברות המוחזקות העיקריות בארץ לרווח הנקי של הקבוצה:

תשואה על השקעת הקבוצה		תרומה ^(א) לרווח הנקי של הקבוצה		לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר	
2016	2015	2016	2015	השינוי	
אחוזים		במיליוני ש"ח		באחוזים	
-	14.5	-	70.0	-	בנק ערבי ישראלי ^(ג)
11.9	12.1	118.4	113.2	4.6	לאומיקארד
11.9	39.1	116.7	328.3	(64.5)	לאומי פרטנרס ^(ב)
34.9	42.7	12.8	10.9	17.4	מעלות
0.6	0.1	4.8	1.1	+	לאומיטק
-	0.2	(85.6)	0.7	-	לאומי אחזקות פיננסיות
0.8	0.4	8.3	4.4	88.6	אחרות
4.0	11.9	175.4	528.6	(66.8)	סך כל חברות מאוחדות בארץ

(א) הרווח (ההפסד) המוצג הינו לפי חלק החברה בתוצאות הקבוצה.

(ב) כולל הרווח ו/או ההפסד של חברות כלולות של לאומי פרטנרס.

(ג) בנק ערבי ישראלי מוזג עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015.

חברות מאוחדות בחו"ל

סך כל ההשקעות של הבנק בשלוחות בחו"ל ב-30 בספטמבר 2016 הסתכם ב-4,180 מיליון ש"ח בהשוואה ל-4,295 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2015.

התרומה של השלוחות בחו"ל לרווח הנקי בשקלים של הקבוצה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכמה בהפסד בסך 44 מיליון ש"ח לעומת הפסד בסך 8 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

לאומי לוקסמבורג

ביום 2 בפברואר 2016 הושלמה עסקת מכירת פעילות לאומי לוקסמבורג לבנק Banque J.Safra Sarasin (Luxembourg), לאחר שהתקבלו האישורים שנדרשו להשלמת העסקה. להשלמת העסקה לא היתה השפעה מהותית על תוצאות הפעילות של הקבוצה.

בחודש יולי 2016 התקבל אישור המפקח על הבנקים בלוקסמבורג להחזרת הרישיון הבנקאי של החברה ולכניסתה להליך של פירוק. שם הבנק שונה ל-BLLUX COMPANY S.A. בחודש ספטמבר 2016 החל הליך הפירוק.

Bank Leumi Jersey

ביום 8 באפריל 2016 הושלמה העסקה בדבר התקשרות החברה הנכדה Bank Leumi Jersey בהסכם למכירת החזקותיה בחברה הבת שלה Leumi Overseas Trust Corporation לאחר שהתקבלו האישורים הרגולטוריים שנדרשו לשם ביצוע ההסכם.

ביום 3 באוקטובר 2016 הושלמה העסקה למכירת הפעילות של Bank Leumi Jersey, חברת נכדה של הבנק, ל-EFG Private Bank (Channel Islands) Limited, וזאת, בין היתר, לאחר קבלת האישורים הרגולטוריים שנדרשים לשם כך. לאור היקף הפעילות המצומצם יחסית של לאומי ג'רסי, אשר אינו מהותי ביחס לפעילות קבוצת הבנק, לביצוע העסקה לא היתה השפעה מהותית על פעילות הבנק.

להלן תרומת החברות המוחזקות העיקריות בחו"ל לרווח הנקי של הקבוצה:

תשואה על השקעת הקבוצה		תרומה לרווח הנקי של הקבוצה		לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר	
2016	2015	2016	2015	השינוי	השינוי
אחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים
3.3	2.7	69.4	51.0	36.1	לאומי ארה"ב (B.L.C)
3.7	3.1	66.8	49.8	34.1	מזה: לאומי ארצות הברית
-	9.7	(64.2)	59.0	-	לאומי בריטניה ^(א)
-	-	(13.1)	(62.7)	79.1	לאומי שווייץ
2.0	-	1.6	(7.1)	+	לאומי לוקסמבורג
-	-	(51.2)	(28.9)	(77.2)	לאומי רי
9.9	-	11.4	(2.8)	+	לאומי רומניה
1.8	-	2.2	(16.1)	+	אחרות
-	-	(43.9)	(7.6)	-	סך כל חברות מאוחדות בחו"ל

(א) ההפסד בשקלים בשלוחה בבריטניה בתשעת החודשים הראשונים של 2016 נובע מהפרשי שערים שליליים בשל תיסוף בליש"ט של 15.8% לאור ה-Brexit. לבנק אין חשיפה כלכלית לליש"ט שכן כנגד ההשקעה בשלוחה יש פיקדונות במט"ח.

להלן פירוט הרווח הנקי (ההפסד) של שלוחות הבנק וסניפי הבנק בחו"ל כפי שדווח על ידן:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר		2016		2015	
השינוי	השינוי	השינוי	השינוי	השינוי	השינוי
במיליונים	במיליונים	במיליונים	במיליונים	במיליונים	במיליונים
18	13	5	38.5	18	לאומי ארה"ב (B.L.C) - דולר
18	13	5	38.5	18	מזה: לאומי ארצות הברית
13	12	1	8.3	13	לאומי בריטניה - ליש"ט
(2)	(7)	5	71.4	(2)	לאומי שווייץ - פר"ש
1	1	-	-	1	לאומי לוקסמבורג - אירו
13	7	6	85.7	13	לאומי רומניה - רון ^(א)
2	(12)	14	+	2	לאומי רי - דולר
-	(4)	4	+	-	אחרים - דולר
39	11	28	+	39	סך הכל בתרגום לדולר

(א) 1 רון = 0.9428 ש"ח.

בקשר לתביעות משפטיות ונושאים אחרים הקשורים לחברות מאוחדות ראה [ביאור 10](#).

פעילות חברות הכלולות

סך כל ההשקעה של הקבוצה בחברות הכלולות מסתכם ב-30 בספטמבר 2016 ב-897 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-924 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2015. התרומה לרווח הנקי של החברות הכלולות בתשעת החודשים הראשונים של 2016 הסתכמה בסך 56 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-161 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 129-191\)](#) [ובדוח על הסיכונים](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוחות אלו.

שינויים עיקריים בסביבת הסיכון והשפעתם על הקבוצה

במהלך הרביע השלישי של השנה התמתנה התנודתיות בשווקים הגלובלים והמקומיים, אולם חלק מהחששות אשר מלווים את השווקים מספר רבעונים עדיין קיימים ובהם: מגמת ההאטה בצמיחה בסין והשפעתה על הכלכלה הגלובלית, החששות משינוי תוואי העלאת הריבית בארה"ב והשפעתה המתמשכת של ריבית שלילית במספר כלכלות בעולם וההשפעות של היפרדותה של בריטניה מהאיחוד האירופי (Brexit). בנוסף במהלך הרביע השלישי התגברו החששות לגבי יציבותה של מערכת הבנקאות האירופאית, חששות אלו באו לידי ביטוי בירידות במחירי המניות, כפתיחת מרווחי CDS ועוד. חששות אלו התמתנו מעט בשבועות שלאחר תום הרביע.

במהלך נובמבר התקיימה מערכת הבחירות בארה"ב אשר בסופה נבחר דונלד טראמפ לנשיא. ההשפעות של תוצאות הבחירות על הכלכלה הגלובלית אינן ידועות בשלב זה והתנודתיות בשווקים צפויה להימשך בטווח הקרוב.

בארץ, ניכר שיפור בשיעור הצמיחה והמשך רמת אינפלציה נמוכה. מפרסומי הועדה המוניטרית עולה כי ישנה סבירות גבוהה שסביבת הריבית צפויה להישאר נמוכה בטווח הזמן הקרוב זאת לאור נתוני האינפלציה, והסביבה העולמית.

המגמה של שינויים רגולטורים רבים המשפיעים על המודל העסקי של מערכת הבנקאות בארץ ממשיכה עם פירסום תזכיר החוק בנושא אגודות אשראי, פירסום מסקנות ועדת שטרומ ועוד.

בהתייחס ליעדי ההון, לאומי ממשיך באופן שוטף להערך לחיזוק הלימות ההון ולהגעה ליעדי ההון הנדרשים על ידי הרגולטור.

טבלת חומרת גורמי הסיכון

לא חלו שינויים בחומרת גורמי הסיכון ביחס [לטבלה שפורסמה בדוח השנתי לשנת 2015](#).

סיכון אשראי

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 138-161\)](#) ו**בדוח על הסיכונים השנתי** על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוחות אלו.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

האשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, וסיכון האשראי מנוהל בהתאמה באמצעות שלושת קווי ההגנה. העקרונות המרכזיים בניהול הסיכון ערוכים במסמך "מדיניות האשראי וסיכוני האשראי" הנסקר מידי שנה ומתעדכן בהתאם לצורך באישור הנהלת הבנק.

במהלך הרביע השלישי של השנה לא חל שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של תיק האשראי.

סיכון אשראי בעייתי

30 בספטמבר 2016		
מאזני	חוץ מאזני	כולל
במיליוני ש"ח		
1. סיכון אשראי בעייתי^(א)		
סיכון אשראי פגום	4,078	260
4,338		
סיכון אשראי נחות	1,229	182
1,411		
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ^(ב)	2,840	1,258
4,098		
סך הכל אשראי בעייתי	8,147	1,700
9,847		
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ב)	961	-
-		
2. נכסים שאינם מבצעים:		
חובות פגומים	3,551	-
-		
נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו	12	-
-		
סך הכל נכסים שאינם מבצעים	3,563	-

הערה: סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(א) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ב) לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

סיכון אשראי בעייתי (המשך)

30 בספטמבר 2015			
מאזני	חוץ מאזני	כולל	
במיליוני ש"ח			
1. סיכון אשראי בעייתי^(א)			
סיכון אשראי פגום	4,323	312	4,635
סיכון אשראי נחות	1,712	400	2,112
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ^(ב)	3,338	1,382	4,720
סך הכל אשראי בעייתי	9,373	2,094	11,467
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ב)	1,024	-	-
2. נכסים שאינם מבצעים:			
חובות פגומים	4,012	-	-
נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו	7	-	-
סך הכל נכסים שאינם מבצעים	4,019	-	-
31 בדצמבר 2015			
מאזני	חוץ מאזני	כולל	
במיליוני ש"ח			
1. סיכון אשראי בעייתי^(א)			
סיכון אשראי פגום	3,940	295	4,235
סיכון אשראי נחות	1,413	235	1,648
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ^(ב)	2,995	886	3,881
סך הכל אשראי בעייתי	8,348	1,416	9,764
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ב)	942	-	-
2. נכסים שאינם מבצעים:			
חובות פגומים	3,485	-	-
נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו	7	-	-
סך הכל נכסים שאינם מבצעים	3,492	-	-

הערה: סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לוויים.

(א) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ב) לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

להלן פירוט מדדי סיכון האשראי

30 בספטמבר	31 בדצמבר	
2016	2015	2015
באחוזים		
שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור	1.5	1.6
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור	0.4	0.4
שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור	3.0	3.5
שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור	0.1	0.1
שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור הממוצעת	0.0	(0.1)
	(0.2)	

להלן פירוט מדדי סיכון הפרשה להפסדי אשראי:

30 בספטמבר	31 בדצמבר	
2016	2015	2015
באחוזים		
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור	1.5	1.6
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום	98.5	100.2
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר	79.7	81.0
שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור	0.9	(7.7)
	(12.8)	

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף ופוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכונים הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחרי עמידה בהן. היבט הריכוזיות בא לידי ביטוי גם בתמחור האשראי שמשקף את הסיכון.

פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים

תיק האשראי של הבנק מפוצל בין ענפי המשק השונים במטרה לפזר את הסיכון הגלום במצב של ריכוז גבוה בענף אחד. בענפי משק המאופיינים ברמת סיכון נמוכה יחסית, אנו שואפים להגיע לשיעור מימון גבוה מחלקנו במערכת.

מדיניות האשראי של הבנק לגבי מגזרי פעילות שונים ולגבי ענפי משק שונים משתנה מעת לעת בהתאם לסביבה העסקית, למיקוד העסקי של הבנק, לתיאבון הסיכון של הבנק ולהנחיות כלליות וספציפיות של בנק ישראל.

בנוסף למגבלת הפיזור הענפי שהוטלה על ידי בנק ישראל לגבי 20 ענפי המשק הראשיים מגדיר הבנק כחלק ממדיניות הסיכון שלו מגבלות פנימיות לפיזור תיק האשראי על-בסיס ענפי משק ותת הענפים, הן כאחוז מההון הרגולטורי והן כאחוז מסיכון האשראי.

ביום 29 בספטמבר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 315, בנושא הפרשה נוספת לחובות מסופקים. על פי התיקון, ישונה אופן המדידה של מגבלת חבות ענפית, כך שסיכון האשראי, הנובע מערבויות בנקאיות למשתכן (ערבויות מכר), שהבנקים ביצעו כנגדו ביטוח מול חברות ביטוח בחו"ל, יסווג לעניין הוראה זו בעיקרו בענף שירותים פיננסיים, במקום באשראי לענף הנדל"ן. בעקבות שינוי זה, יחס הריכוזיות לענף הבינוי והנדל"ן ירד.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

30 בספטמבר 2016									
סיכון אשראי כולל ^(א) חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)									
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה:									
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	בגין הפסדי חשבונאיות נטו	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בנין פעילות לווים בישראל									
ציבור-מסחרי									
2,159	2,019	140	2,157	1,819	140	74	13	4	(49)
799	799	-	680	268	-	-	-	-	-
22,622	21,318	1,304	22,353	15,122	1,300	493	(173)	(174)	(543)
46,694	45,223	1,471	46,487	16,181	1,471	261	(32)	8	(304)
26,803	25,602	1,201	26,733	24,007	1,199	830	(223)	(74)	(445)
4,822	4,454	368	4,550	3,084	368	270	24	1	(54)
27,499	26,241	1,258	27,339	22,097	1,230	273	38	(14)	(351)
2,844	2,453	391	2,793	2,525	391	255	(77)	(81)	(33)
7,736	7,471	265	7,623	6,237	264	195	13	7	(41)
6,385	6,156	229	5,696	4,276	225	214	(9)	(1)	(68)
19,733	19,198	535	14,174	10,050	535	531	(100)	(22)	(222)
8,725	8,569	156	8,687	6,050	156	68	72	28	(139)
8,302	8,248	54	8,288	6,974	54	31	16	9	(51)
185,123	177,751	7,372	177,560	118,690	7,333	3,495	(438)	(309)	(2,300)
82,673	81,975	698	82,673	80,594	697	-	-	21	(475)
67,518	66,904	614	67,509	38,105	614	122	282	207	(776)
335,314	326,630	8,684	327,742	237,389	8,644	3,617	(156)	(81)	(3,551)
7,856	7,856	-	2,261	2,179	-	-	(1)	-	(2)
47,996	47,996	-	226	226	-	-	-	-	-
391,166	382,482	8,684	330,229	239,794	8,644	3,617	(157)	(81)	(3,553)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 239,794, 47,590, 896, 5,046, 97,840 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך 1,044 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

30 בספטמבר 2016									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
הפסדי אשראי ^(ד)					מזהה:				
הוצאות (הכנסות)					יתרת הפרישה				
מחיקות					בגין הפסדי חשבונאיות				
נטו					אשראי				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	אשראי	נטו	אשראי
במיליוני ש"ח									
בנין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור-מסחרי									
חקלאות	69	68	1	67	50	1	1	(1)	(1)
כרייה וחציבה	41	41	-	32	26	-	-	-	-
תעשייה	8,329	8,064	265	6,806	4,333	266	47	(23)	18
בנין ונדל"ן ^(ו)	13,528	12,994	534	13,122	9,755	534	340	(26)	(2)
אספקת חשמל ומים	179	179	-	93	46	-	-	-	-
מסחר	6,676	6,598	78	6,577	4,598	78	67	23	6
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	1,961	1,955	6	1,961	1,645	6	-	(1)	-
תחבורה ואחסנה	118	57	61	102	97	61	61	13	19
תקשורת ושרותי מחשב	2,078	2,078	-	1,826	877	-	-	-	-
שרותים פיננסיים	17,075	16,956	119	2,420	1,735	119	119	(7)	(3)
שרותים עסקיים ואחרים	6,353	6,314	39	6,219	5,240	39	21	8	-
שרותים ציבוריים וקהילתיים	695	687	8	692	492	8	8	(1)	-
סך הכל מסחרי	57,102	55,991	1,111	39,917	28,894	1,112	664	(15)	38
אנשים פרטיים - הלואות לדיור	1,062	1,016	46	1,062	1,054	47	47	1	6
אנשים פרטיים - אחר	635	629	6	632	558	5	5	-	-
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,799	57,636	1,163	41,611	30,506	1,164	716	(14)	44
בנקים בחו"ל	23,304	23,304	-	11,516	9,617	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	13,541	13,541	-	843	397	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	95,644	94,481	1,163	53,970	40,520	1,164	716	(14)	44
סך הכל	486,810	476,963	9,847	384,199	280,314	9,808	4,333	(171)	(37)
(4,016)									

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

30 בספטמבר 2015									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
הפסדי אשראי ^(ד)									
דירוג ביצוע אשראי ^(ה)					סך הכל ¹ מזה:				
סך הכל	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור-מסחרי									
חקלאות	2,001	1,914	87	1,996	1,702	86	43	19	(43)
כרייה וחציבה	693	684	9	595	272	9	-	(3)	(1)
תעשייה	25,515	22,826	2,689	24,881	15,864	2,682	413	32	(38)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	48,357	46,698	1,659	48,262	16,973	1,659	679	54	(19)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	26,919	25,007	1,912	26,856	24,182	1,912	1,241	(18)	4
אספקת חשמל ומים	5,740	5,677	63	4,735	3,173	63	-	-	(34)
מסחר ^(ח)	26,559	25,348	1,211	26,375	21,472	1,179	221	(49)	5
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	2,968	2,772	196	2,941	2,590	196	150	9	5
תחבורה ואחסנה	6,776	6,363	413	6,692	5,919	413	287	12	10
תקשורת ושרותי מחשב	6,473	6,125	348	6,048	4,264	346	333	7	(9)
שרותים פיננסיים	23,352	23,275	77	15,447	9,239	77	65	(126)	17
שרותים עסקיים ואחרים	7,401	7,285	116	7,358	5,173	104	36	27	22
שרותים ציבוריים וקהילתיים	7,647	7,617	30	7,600	6,363	30	12	-	2
סך הכל מסחרי	190,401	181,591	8,810	179,786	117,186	8,756	3,480	(36)	(14)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	82,072	81,318	754	82,072	79,496	754	-	11	4
אנשים פרטיים - אחר	69,503	69,099	404	69,490	36,542	404	74	199	183
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	341,976	332,008	9,968	331,348	233,224	9,914	3,554	174	173
בנקים בישראל	7,170	7,170	-	3,284	2,288	-	-	2	-
ממשלת ישראל	39,240	39,240	-	283	283	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	388,386	378,418	9,968	334,915	235,795	9,914	3,554	176	173

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 235,793, 39,023, 1,420, 7,361, 104,789 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך 1,214 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

30 בספטמבר 2015										
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)			הפסדי אשראי ^(ד)		
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ז)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	מזה:			
							הוצאות בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור-מסחרי										
חקלאות	113	109	4	113	50	4	4	1	-	(2)
כרייה וחציבה	10	10	-	1	1	-	-	-	-	-
תעשייה	8,933	8,468	465	8,307	5,253	465	129	(8)	4	(123)
בינוי ונדל"ן ^(ז)	13,589	13,038	551	13,028	8,914	551	521	9	36	(269)
אספקת חשמל ומים	374	374	-	137	83	-	-	-	-	(1)
מסחר	7,396	7,302	94	7,362	4,922	94	93	(8)	50	(97)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	1,239	1,201	38	1,232	1,141	38	38	(2)	-	(10)
תחבורה ואחסנה	256	162	94	236	129	94	94	(2)	5	(25)
תקשורת ושרותי מחשב	1,867	1,865	2	1,718	792	2	2	(1)	-	(1)
שרותים פיננסיים	16,691	16,593	98	3,460	2,348	98	98	26	10	(74)
שרותים עסקיים ואחרים	5,123	5,046	77	4,910	4,420	77	34	(3)	(1)	(15)
שרותים ציבוריים וקהילתיים	902	901	1	844	441	1	1	(17)	49	(18)
סך הכל מסחרי	56,493	55,069	1,424	41,348	28,494	1,424	10,14	(5)	153	(635)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	1,222	1,171	51	1,222	1,216	51	30	-	2	(16)
אנשים פרטיים - אחר	997	973	24	989	888	24	23	(2)	4	(8)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,712	57,213	1,499	43,559	30,598	1,499	1,499	(7)	159	(659)
בנקים בחו"ל	24,067	24,067	-	12,032	10,167	-	-	(3)	-	(1)
ממשלות בחו"ל	10,140	10,140	-	494	191	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	92,919	91,420	1,499	56,085	40,956	1,499	1,067	(10)	159	(660)
סך הכל	481,305	469,838	11,467	391,000	276,751	11,413	4,621	166	332	(4,321)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 40,958, 24,574, -, 7,951, 19,436 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסיומות הנמצאות בהליכי בניה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2015										
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)					
הפסדי אשראי ^(ד)										
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	מזה: ¹			
							הוצאות בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור-מסחרי										
חקלאות	2,075	1,951	124	2,070	1,775	123	50	16	(8)	(40)
כרייה וחציבה	713	713	-	583	501	-	-	(2)	-	-
תעשייה	24,498	22,852	1,646	24,066	15,669	1,646	577	1	(60)	(527)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ו)	47,249	45,433	1,816	47,155	15,688	1,815	639	65	(15)	(348)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	27,556	25,925	1,631	27,485	24,653	1,631	1,053	18	70	(582)
אספקת חשמל ומים	4,985	4,925	60	4,735	3,162	60	-	(7)	-	(28)
מסחר ^(ח)	26,552	25,614	938	26,374	21,531	908	244	(42)	12	(306)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	3,030	2,840	190	3,030	2,666	190	138	4	3	(31)
תחבורה ואחסנה	6,757	6,420	337	6,645	5,897	337	268	15	15	(39)
תקשורת ושרותי מחשב	6,162	5,895	267	5,871	4,128	263	255	(82)	(7)	(81)
שרותים פיננסיים	20,758	20,683	75	14,709	9,570	75	62	(151)	(12)	(267)
שרותים עסקיים ואחרים	7,720	7,628	92	7,701	5,462	92	34	40	30	(92)
שרותים ציבוריים וקהילתיים	7,781	7,755	26	7,742	6,523	26	11	(4)	17	(44)
סך הכל מסחרי	185,836	178,634	7,202	178,166	117,225	7,166	3,331	(129)	45	(2,385)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	83,292	82,513	779	83,292	80,633	779	-	14	10	(497)
אנשים פרטיים - אחר	65,815	65,363	452	65,807	36,991	452	63	309	245	(701)
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	334,943	326,510	8,433	327,265	234,849	8,397	3,394	194	300	(3,583)
בנקים בישראל	7,048	7,048	-	3,347	2,146	-	-	2	-	(2)
ממשלת ישראל	37,243	37,243	-	262	262	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	379,234	370,801	8,433	330,874	237,257	8,397	3,394	196	300	(3,585)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 237,258, 36,036, 1,764, 5,081, 99,095 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך 1,014 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2015										
סיכון אשראי כולל ^(א)										חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)
הפסדי אשראי ^(ד)										
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	מזה: ¹			יתרת הפרשה להפסדי אשראי
							הוצאות בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הפרשה	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור-מסחרי										
חקלאות	127	125	2	127	72	2	2	2	1	(2)
כרייה וחציבה	76	76	-	37	28	-	-	-	-	-
תעשייה	8,239	7,909	330	6,984	4,582	330	330	98	(4)	27
בינוי ונדל"ן ^(ז)	13,291	12,654	637	12,761	9,571	637	637	434	10	79
אספקת חשמל ומים	371	371	-	88	56	-	-	-	-	-
מסחר	7,712	7,680	32	7,623	5,017	32	32	31	(2)	85
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	1,577	1,549	28	1,577	1,441	28	28	24	(1)	-
תחבורה ואחסנה	235	149	86	217	192	86	86	86	(2)	9
תקשורת ושרותי מחשב	2,076	2,076	-	1,766	661	-	-	-	(1)	-
שרותים פיננסיים	16,994	16,902	92	2,768	1,587	92	92	92	45	7
שרותים עסקיים ואחרים	5,477	5,426	51	5,407	4,460	51	51	2	(2)	(1)
שרותים ציבוריים וקהילתיים	512	511	1	501	387	1	1	1	(39)	14
סך הכל מסחרי	56,687	55,428	1,259	39,856	28,054	1,259	1,259	770	6	221
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	1,176	1,126	50	1,176	1,172	50	50	29	-	2
אנשים פרטיים - אחר	1,120	1,098	22	1,108	995	22	22	22	-	8
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,983	57,652	1,331	42,140	30,221	1,331	1,331	821	6	231
בנקים בחו"ל	22,269	22,269	-	10,119	8,170	-	-	-	(3)	-
ממשלות בחו"ל	11,667	11,667	-	480	191	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	92,919	91,588	1,331	52,739	38,582	1,331	1,331	821	3	231
סך הכל	472,153	462,389	9,764	383,613	275,839	9,728	9,728	4,215	199	531
										(4,156)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 38,581, 30,120, -, 6,169, 18,049 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסיומות הנמצאות בהליכי בניה.

קבוצות לווים

מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים

1. ליום 30 בספטמבר 2016 אין לקבוצה חשיפת אשראי לקבוצת לווים אשר חבותם עולה על 15% מהון הבנק (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 313).
2. ליום 30 בספטמבר 2016 אין לקבוצה חשיפת אשראי ללווים גדולים, קבוצות לווים וקבוצות לווים בנקאיות שחבותם עולה על שיעור של 10% מהון הבנק. המגבלה הרגולטורית הינה בשיעור 120% מהון הבנק.

חשיפה למדינות זרות

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם:

30 בספטמבר 2016					
חשיפה מאזנית ^(א)					
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול		
חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לממשלות ^(ב) לבנקים לאחרים	במיליוני ש"ח
11,462	13,230	24,692	9,794	2,937	8,707
5,339	1,759	7,098	3,804	3,130	246
-	-	-	993	471	1,452
20	49	69	893	850	-
-	-	-	708	2,009	-
542	631	1,173	4,923	5,014	2,041
17,363	15,669	33,032	21,115	14,411	12,446
520	630	1,150	740	1,068	292
-	-	-	357	8	374
המדינה					
ארצות הברית					
בריטניה					
צרפת					
שווייץ					
גרמניה					
אחרות					
סך כל החשיפה למדינות זרות					
סך כל החשיפה למדינות LDC					
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)					

30 בספטמבר 2016						
חשיפה מאזנית ^(א)				חשיפה חוץ מאזנית ^{(א)(ב)}		
חשיפה מאזנית מעבר לגבול				חשיפה מאזנית		
תקופת פרעון				מזה: סך החשיפה החוץ מאזנית		
סך כל החשיפה המאזנית	סיכון אשראי מאזני בעייתי	יתר חובות פגומים	סך החשיפה החוץ מאזנית	מזה: סכום חוץ מאזני	מזה: סכום חוץ מאזני	מזה: סכום חוץ מאזני
במיליוני ש"ח				עד שנה	עד שנה	מעל שנה
המדינה						
ארצות הברית	32,900	762	328	6,742	5,286	16,152
בריטניה	12,519	226	225	3,357	2,927	4,253
צרפת	2,916	6	6	1,073	1,881	1,035
שווייץ	1,763	-	-	384	1,081	662
גרמניה	2,717	-	-	187	1,756	961
אחרות	12,520	212	194	2,927	4,170	7,808
סך כל החשיפה למדינות זרות	65,335	1,206	753	14,670	17,101	30,871
סך כל החשיפה למדינות LDC	2,620	169	154	1,965	304	1,796
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)	739	-	-	175	537	202

(א) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.

(ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.

(ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם (המשך):

30 בספטמבר 2015					
חשיפה מאזנית ^(א)					
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול		
חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים ^(ג)	לממשלות ^(ב)
במיליוני ש"ח					
המדינה					
10,882	10,220	21,102	8,954	3,731	7,764
ארצות הברית					
4,506	2,100	6,606	3,941	4,772	39
בריטניה					
-	-	-	1,269	694	571
צרפת					
644	4	648	1,228	291	-
שווייץ					
-	-	-	1,445	711	-
גרמניה					
724	678	1,402	5,486	4,076	625
אחרות					
16,756	13,002	29,758	22,323	14,275	8,999
סך כל החשיפה למדינות זרות					
637	671	1,308	818	1,003	211
סך כל החשיפה למדינות LDC					
-	-	-	369	119	176
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)					

30 בספטמבר 2015						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה חוץ מאזנית ^{(א)(ב)}						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						
תקופת פרעון						
מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך החשיפה החוץ מאזנית	מזל: יתרת חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	סך כל החשיפה המאזנית	במיליוני ש"ח
עד שנה	מעל שנה					
המדינה						
12,195	8,254	-	6,623	343	692	31,331
ארצות הברית						
6,976	1,776	-	4,143	293	310	13,258
בריטניה						
1,618	916	-	1,228	7	10	2,534
צרפת						
692	827	-	367	-	-	2,163
שווייץ						
794	1,362	-	442	-	-	2,156
גרמניה						
7,437	2,750	-	2,494	420	434	10,911
אחרות						
29,712	15,885	-	15,297	1,063	1,446	62,353
סך כל החשיפה למדינות זרות						
1,426	606	-	1,679	322	335	2,669
סך כל החשיפה למדינות LDC						
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)						
366	298	-	45	-	-	664

- (א) סיכון אשראי מאזני וחשף מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם (המשך):

31 בדצמבר 2015					
חשיפה מאזנית ^(א)					
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים					
חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי בגין התחייבויות התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי בגין התחייבויות התחייבויות מקומיות	לממשלות ^(ג)	לבנקים	לאחרים
במיליוני ש"ח					
המדינה					
ארצות הברית	10,710	11,310	22,020	10,748	2,577
בריטניה	4,872	2,143	7,015	3,022	2,942
צרפת	-	-	-	942	635
שווייץ	434	101	535	1,194	334
גרמניה	-	-	-	1,583	1,519
אחרות	621	651	1,272	5,218	4,001
סך כל החשיפה למדינות זרות	16,637	14,205	30,842	22,707	12,008
סך כל החשיפה למדינות LDC	533	647	1,180	719	943
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)	-	-	-	408	57

31 בדצמבר 2015						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה חוץ מאזנית ^{(א)(ב)}						
חשיפה מאזנית מעבר לגבול תקופת פרעון						
מזל: סכונ אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סכונ אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך החשיפה החוץ מאזנית	מזל: יתרת חובות פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	סכונ אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סכונ אשראי חוץ מאזני בעייתי
במיליוני ש"ח						
המדינה						
ארצות הברית	16,036	6,941	-	6,153	299	733
בריטניה	4,286	1,717	-	3,846	229	247
צרפת	1,257	872	-	1,126	8	10
שווייץ	566	962	-	412	-	-
גרמניה	1,220	1,882	-	259	-	-
אחרות	7,219	2,389	-	3,068	282	294
סך כל החשיפה למדינות זרות	30,584	14,763	-	14,864	818	1,284
סך כל החשיפה למדינות LDC	1,353	521	-	2,128	199	210
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)	340	222	-	250	-	-

- (א) סכונ אשראי מאזני, חוץ מאזני, סכונ אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ב) סכונ אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

חלק ב' - ליום 30 בספטמבר 2016 ולתקופות השוואה אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' - סכום החשיפה למדינות זרות עם בעיות נזילות כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל (מדינה אשר מקבלת סיוע כספי מ-IMF או שהתחייבויותיה מדורגות בדירוג אשראי CCC או נמוך יותר) מסתכם בסך 642 מיליון ש"ח ומתייחס ל-10 מדינות (ב-30 בספטמבר 2015 מסתכם בסך 1,439 מיליון ש"ח והתייחס ל-12 מדינות וב-31 בדצמבר 2015 מסתכם בסך 722 מיליון ש"ח והתייחס ל-11 מדינות).

להלן החשיפה למדינות לפי דרוג האשראי של המדינות כפי הדירוג של הבנק העולמי, ליום 30 בספטמבר 2016 במיליוני ש"ח:

חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית	סך הכל חשיפה	אחוז החשיפה מסך הכל	מזה סיכון אשראי מסחרי בעייתי
62,715	12,705	75,420	94.3	1,037
2,473	1,553	4,026	5.0	165
147	411	558	0.7	4
-	1	1	-	-
65,335	14,670	80,005	100.0	1,206

הגדרת המדינות הינה בהתאם להכנסה הלאומית לנפש כדלהלן:

הכנסה גבוהה - מעל 12,476 דולר לנפש.
הכנסה בינונית-גבוהה - מ-4,036 דולר עד 12,475 דולר לנפש.
הכנסה בינונית-נמוכה - מ-1,026 דולר עד 4,035 דולר לנפש.
הכנסה נמוכה - עד 1,025 דולר לנפש.

להלן שמות המדינות העיקריות בכל אחת מהקטגוריות:

1. מדינות OECD:
ארה"ב, איטליה, אוסטרליה, אוסטריה, אירלנד, בלגיה, קנדה, צ'כיה, דנמרק, פינלנד, ישראל, הונגריה, צרפת, בריטניה, יפן, ספרד, שווייץ, לוקסמבורג, סלובניה, הולנד, שבדיה, פולין, גרמניה ודרום קוריאה.
2. מדינות עם הכנסה גבוהה:
הונג קונג, מונקו, סינגפור, איי קיימן, רוסיה וקרוואטיה.
3. מדינות עם הכנסה בינונית-גבוהה:
ברזיל, בולגריה, מקסיקו, פנמה, רומניה, דרום אפריקה, טורקיה, סין, קולומביה ופרו.
4. מדינות עם הכנסה בינונית-נמוכה:
מצרים, הודו, פרגואי, פיליפינים ואוקראינה.
5. מדינות עם הכנסה נמוכה:
חלק גדול ממדינות אפריקה, האיטי ונפאל.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים מתייחסת לבנקים מסחריים, לחברות החזקה בנקאיות, בנקים להשקעות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.

החשיפה כוללת בעיקר פיקדונות בבנקים הזרים לתקופות קצרות עד שבוע ואגרות חוב בדרך כלל לתקופה של עד 5 שנים. הבנק מנהל מעקב הדוק אחר מצבם של בנקים בעולם ומנתח באופן תדיר את איתנותם הפיננסית. הבנק מנהל רשימה מצומצמת של בנקים איכותיים שבהם הבנק והשלוחות בחו"ל מבצעים פיקדונות.

להלן חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים^(א):

30 בספטמבר 2016			
סיכון אשראי	סיכון אשראי חוץ	חשיפת אשראי	
מאזני ^(ב)	מאזני נוכחי ^(ג)	נוכחית	
במיליוני ש"ח			
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים ^(ד)			
16,365	2,445	18,810	AAA עד AA-
2,891	123	3,014	A+ עד A-
284	347	631	BBB+ עד BBB-
3	24	27	BB+ עד B-
25	-	25	נמוך מ: B-
255	7	262	ללא דרוג
19,823	2,946	22,769	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	סיכון אשראי בעייתי
31 בדצמבר 2015			
סיכון אשראי	סיכון אשראי חוץ	חשיפת אשראי	
מאזני ^(ב)	מאזני נוכחי ^(ג)	נוכחית	
במיליוני ש"ח			
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים ^(ד)			
13,048	2,789	15,837	AAA עד AA-
2,323	54	2,377	A+ עד A-
440	241	681	BBB+ עד BBB-
1	2	3	BB+ עד B-
35	-	35	נמוך מ: B-
173	8	181	ללא דרוג
16,020	3,094	19,114	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	סיכון אשראי בעייתי

- (א) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.
- (ב) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים (שווי הוגן של נגזרים) והשקעות באגרות חוב כולל אגרות חוב של בנקים מסוג Subordinated ב-30 בספטמבר 2016 בשווי של 430 מיליון ש"ח ו-31 בדצמבר 2015 - 597 מיליון ש"ח.
- (ג) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי (ללא נגזרים חוץ מאזניים).
- (ד) הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P ו-Moody's בלבד לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי.

הערות:

- חשיפות האשראי אינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (למידע נוסף ראה [ביאור 5](#)).
- חלק מהבנקים קיבלו תמיכות ממשלתיות באופנים שונים. ובכלל זה בהשקעה ישירה בהון הבנק, בערבות ממשלתית לתיקי נכסים מסוימים של הבנקים, בערבויות לגיוס מקורות לבנקים, וכו'.
- למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה [ביאור 11](#) בדוח הכספי.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

להלן נתונים על ביצועי הלוואות חדשות שניתנו והלוואות שמוחזרו לרכישת דירת מגורים ובמשכון דירת מגורים בישראל:

לתשעה חודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר			שיעור השינוי
2016	2015		
במיליוני ש"ח			באחוזים
מכספי הבנק	7,932	12,876	(38.4)
מכספי האוצר:			
הלוואות מוכוונות	10	8	25.0
הלוואות עומדות	17	7	142.9
סך כל הלוואות חדשות	7,959	12,891	(38.3)
הלוואות שמוחזרו	1,589	4,336	(63.4)
סך כל ביצועים	9,548	17,227	(44.6)

גילוי על הלוואות לדיור

להלן הנתונים בנוגע למאפייני הסיכון של ההלוואות לדיור ההתפתחויות בסיכונים האשראי ואופן ניהולם, לרבות התייחסות לצעדים שנקטו על ידי הבנק לצורך התמודדות עם מאפייני סיכון אלה.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל:

יתרת תיק האשראי		שיעור גידול
במיליוני ש"ח		באחוזים
31 בדצמבר 2014	73,919	13.0
31 בדצמבר 2015	79,905	8.1
30 בספטמבר 2016	80,147	0.3

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו לפי בסיסי הצמדה בישראל:

לא צמוד		שיעור מתיק האשראי	צמוד מדד	שיעור מתיק האשראי	מט"ח	שיעור מתיק האשראי	סך הכל התיק
במיליוני ש"ח		באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח
31 בדצמבר 2014	36,727	49.7	35,447	48.0	1,745	2.3	73,919
31 בדצמבר 2015	43,938	55.0	34,511	43.2	1,456	1.8	79,905
30 בספטמבר 2016	45,779	57.1	33,096	41.3	1,272	1.6	80,147

התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור נטו, בריבית משתנה וקבועה בישראל:

סך תיק האשראי	משתנה			קבועה		
	מט"ח	צמוד	לא צמוד	צמוד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח						
73,919	1,745	23,788	29,495	11,659	7,232	31 בדצמבר 2014
79,905	1,456	22,034	31,587	12,477	12,351	31 בדצמבר 2015
80,147	1,272	20,973	31,967	12,123	13,812	30 בספטמבר 2016

התפתחות האשראי החדש לדיור על פי מסלולי ריבית בישראל:

להלן התפתחות ביצועי האשראי החדש על פי מסלולי ריבית משתנה וקבועה (הלואה בריבית משתנה הינה הלואה שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת חיי ההלוואה):

2014		2015			2016		
ממוצע שנתי	רביע ראשון	רביע שני	רביע שלישי	רביע רביעי	רביע ראשון	רביע שני	רביע שלישי
שיעור מביצוע							
באחוזים							
22.9	23.0	19.8	19.9	9.7	19.4	18.9	17.6
17.2	13.1	11.6	13.5	15.7	13.9	12.1	13.4
2.0	1.2	1.0	1.5	1.3	1.2	0.6	0.3
21.5	28.9	35.8	30.5	32.8	29.0	32.1	29.7
6.6	6.6	5.5	5.4	6.8	6.8	7.7	8.1
28.5	26.6	25.8	28.8	33.3	29.4	28.3	30.5
1.3	0.6	0.5	0.4	0.4	0.3	0.3	0.4

שיעור האשראי החדש שהעמיד הבנק בהלוואות לדיור בריבית משתנה במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2016 עמד על 52.7% לעומת 49.0% בשנת 2015. הנתונים מתייחסים לכל מסלולי הריבית המשתנה ומגזרי ההצמדה השונים לרבות הלוואות בהן הריבית משתנה מדי תקופה של חמש שנים ומעלה. בנטרול הלוואות (אשר הוראת המפקח מחריגה אותן מהגדרת הלוואות בריבית משתנה) שיעור האשראי לדיור בריבית משתנה שהועמד במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2016 הינו 31% לעומת 30% בשנת 2015.

להלן יתרת תיק ההלוואות לדיור והיתרות בפיגור מעל 90 יום פיגור בישראל:

יתרת חוב		שיעור
רשומה	סכום בפיגור	הסכום בפיגור
במיליוני ש"ח		באחוזים
74,410	800	1.1
80,402	768	1.0
80,616	704	0.9

ההפרשה להפסדי אשראי ליום 30 בספטמבר 2016, הכוללת את ההפרשה הקבוצתית על הלוואות לדיור (להלן: "ההפרשה הכוללת") הינה 469 מיליון ש"ח המהווה 0.59% מיתרת האשראי לדיור, לעומת יתרת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2015, בסך של 497 מיליון ש"ח המהווה 0.62% מיתרת האשראי לדיור.

נתונים המתייחסים לאשראי חדש לדיור בישראל:

במהלך תשעת החודשים הראשונים של 2016 הועמדו הלוואות חדשות לדיור בסך של כ-8.0 מיליארד ש"ח מכספי הבנק.

התפתחות שיעור מימון באשראי חדש, מעל 60% בישראל:

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

2016		2015				2014	
רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	רביעי רביעי	רביעי שלישי	רביעי שני	רביעי ראשון	ממוצע שנתי
שיעור מימון באחוזים							
מעל 60 ועד 70 כולל	18.4	16.3	15.5	18.6	18.6	18.8	18.5
מעל 70 ועד 80 כולל	17.8	12.7	13.5	14.6	17.1	18.1	14.5
מעל 80	0.1	0.1	0.2	0.4	0.7	1.0	0.4

התפתחות שיעור מימון, יתרת תיק האשראי בישראל:

שיעור המימון הממוצע של יתרת תיק האשראי ליום 30 בספטמבר 2016 עומד על 47.3% לעומת 47.1% בשנת 2015.

התפתחות באשראי חדש, בו יחס ההחזר נמוך מ-2.5 בישראל:

שיעור ההלוואות שהועמדו בתשעת החודשים הראשונים של 2016 בהן יחס ההחזר נמוך מ-2.5 לבעלי הכנסה של 10,000 ש"ח ומטה, במועד אישור האשראי, עמד על 0.24% מסך העמדות האשראי החדשות.

חישוב זה תואם את הנחיות בנק ישראל לצורך הדווח על פי הוראה 876.

התפתחות באשראי חדש, בו מועדי הפירעון ארוכים מ-25 שנה בישראל:

שיעור האשראי החדש של הלוואות לדיור תשעת החודשים הראשונים של 2016, בהן מועדי הפירעון על פי חוזי ההלוואה ארוכים מ-25 שנה, עמד בממוצע על כ-35.4% מסך האשראי החדש שהועמד, לעומת שיעור ממוצע של כ-30% במהלך שנת 2015.

התפתחויות בסיכוני אשראי

על רקע עליה בביקושים ליחידות דיור הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה, ועל רקע מגמת עלייה במחירי הדיור בנוסף לסביבת ריבית נמוכה, גדל היקף האשראי לדיור בשנים האחרונות.

בעקבות התפתחויות אלו, ובמסגרת ניהול הסיכונים נמשכת גם בשנת 2016 ההקפדה על המגבלות הניהוליות המהודקות יותר בעיקר במאפיינים הבאים: שיעורי המימון, יכולת החזר חודשי, דירוגי אשראי בהתאם למודל הסטטיסטי הפנימי של הבנק. בהקשר זה, נבחנו גם המאפיינים של עסקות בגין דירות במסגרת תכנית "מחיר למשתכן" (ובכלל זה ההשלכות הצפויות של הוראות בנק ישראל ומשרדי האוצר והשיכון בנושא זה).

ההלוואה הממוצעת שהועמדה על ידי הבנק בתשעת החודשים הראשונים של 2016 היתה 575 אלף ש"ח, לעומת 623 אלף ש"ח בשנת 2015 ו-585 אלף ש"ח בשנת 2014.

סיכון שוק

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 162-175\)](#) [ובדוח על הסיכונים השנתי](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוחות אלו.

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחץ מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשיעורי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים). החשיפה לסיכונים שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

הבנק מיישם את הוראות המפקח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק והנזילות של הקבוצה, במסגרתן נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדיקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק מהווה ביטוי לאסטרטגית סיכון השוק של הקבוצה. זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכונים השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה.

החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכונים שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות בנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכונים השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים - התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כלולות בתיק למסחר.

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. ניהול סיכונים השוק בגין המחויבויות לעובדים מבוצע בחלקו במסגרת התיק הבנקאי ובחלקו הנוסף מנוהל באופן נפרד ועצמאי כחלק מניהול "נכסי התוכנית", אשר נועדו לשאת תשואה לאורך זמן, במטרה לשרת את ערך ההתחייבות. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. השפעת שינויים אלה על הון הבנק גבוהה. מנגד, ההשקעה ב"נכסי התוכנית" נועדה לשרת חלק ממחויבויות זו, והיא מבוצעת באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות.

למידע נוסף בנוגע לפעילות לפי תיקים ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

א. החשיפה בריבית

סיכון הריבית הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון אשראי במטבעות השונים, בשל הפערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה, כמוקדם מבינהם.

מדיניות החשיפות בריבית הנה להגביל את מידת ההשפעה של שינויים אפשריים בריבית על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי¹ ושל הרווח המימוני לשנה הקרובה. החשיפה של הרווח לריבית מושפעת מהפעילות בעסקות נגזרים ותיק ני"ע למסחר.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפרעונות המוקדמים במשכנתאות. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכוני הריבית, גם בשל הגידול המשמעותי ביתרות בשנים האחרונות.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות. במידה והריבית תהיה שלילית באופן מובהק המבנה של הנכסים וההתחייבויות ישתנה בהכרח.

עם יישום תקן זכויות עובדים, והיוון המחויבות האקטוארית לעובדים לפי ריביות שוק, גדלה רגישות הון הבנק לשינויים בריבית. חשיפה זו מנוהלת באופן שוטף במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

בהקשר זה, ביום 12 ליולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לענין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבויות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי, אשר משפיע גם על אופן ניהול חשיפות הריבית. בהתאם, במהלך חודש ספטמבר אושרו בדירקטוריון מגבלות חשיפה לריבית, אשר מביאות לידי ביטוי את ההשלכות של יישום התקן והשינויים בפריסת הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

¹ השווי הכלכלי של ההון מוגדר כהפרש בין הערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות. בחישוב הערך הנוכחי מנכים את התזרימים בעקום התשואה חסר סיכון אשראי ואת התזרימים המט"חיים בלייבור.

להלן תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני מס ובמיליוני ש"ח)^(א) השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש:

תרחיש	30 בספטמבר 2016			30 בספטמבר 2015			31 בדצמבר 2015		
	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	שינוי של 0.1%	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	שינוי של 0.1%	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	שינוי של 0.1%
במט"י									
תיק בנקאי	(122)	(97)	(2)	(456)	449	(46)	(641)	708	(66)
תיק למסחר	(106)	100	(10)	(81)	86	(8)	(87)	111	(7)
במט"ח									
תיק בנקאי	(53)	(29)	(2)	13	(109)	1	(32)	(74)	(3)
תיק למסחר	(0)	(43)	1	(60)	33	(6)	7	(33)	2
השחיקה הפוטנציאלית ברווח השנתי לשינוי של 1% בריבית									
	30 בספטמבר 2016^(א)			30 בספטמבר 2015			31 בדצמבר 2015		
	מט"י			מט"ח					
סך הכל	343	178		163			379		

(א) היקף החשיפה מתעלם מקיומה של רצפת ריבית בשיעור של 0% על הפיקדונות. ככל שהריבית ממשיכה לרדת ומתקרבת לאפס, הפגיעה בברווז הפיננסי גבוהה יותר שכן כל הורדת ריבית על ידי בנק ישראל מתבטאת רק בהורדת הריבית על האשראי ולכן בהקטנת מרווחים ושחיקת רווחיות הבנק.
(ב) המדידה כפי המגבלות שאושרו במהלך ספטמבר 2016.

להלן חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית (לפני השפעת המס):

חשיפה במט"י			חשיפה במט"ח		
30 בספטמבר 2016			31 בדצמבר 2015		
לעליה של 1%	לירידה של 1%	שינוי של 0.1%	לעליה של 1%	לירידה של 1%	שינוי של 0.1%
חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					
1,213	(1,629)	140	(457)	348	(43)
31 בדצמבר 2015			30 בספטמבר 2015		
לעליה של 1%	לירידה של 1%	שינוי של 0.1%	לעליה של 1%	לירידה של 1%	שינוי של 0.1%
חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					
1,472	(1,895)	145	(292)	182	(25)

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ב-30 בספטמבר 2016 בירידה בשווי הנכסים של כ-120 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2015 בכ-120 מיליון ש"ח) בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות הנובעות מהוראות תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

רגישות השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות לריבית

להלן השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לפני השפעת השינויים בריבית:

30 בספטמבר 2016						
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח				מטבע ישראלי		
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
נכסים פיננסיים	265,372	51,873	69,579	9,443	9,369	405,636
סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	252,994	7,105	228,704	58,479	43,736	591,018
התחייבויות פיננסיות ^(א)	222,530	58,922	90,107	13,638	8,196	393,393
סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	274,966	8,753	208,751	54,477	45,419	592,366
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	20,870	(8,697)	(575)	(193)	(510)	10,895
30 בספטמבר 2015						
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח				מטבע ישראלי		
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
נכסים פיננסיים	243,583	53,083	62,555	8,816	9,314	377,351
סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	317,886	7,550	248,057	74,384	29,386	677,263
התחייבויות פיננסיות	204,791	45,679	82,346	14,277	8,185	355,278
סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	337,181	9,434	229,689	69,594	30,956	676,854
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	19,497	5,520	(1,423)	(671)	(441)	22,482
31 בדצמבר 2015						
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח				מטבע ישראלי		
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
נכסים פיננסיים	257,444	52,070	64,294	7,598	9,709	391,115
סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	258,434	7,256	193,030	57,823	24,915	541,458
התחייבויות פיננסיות ^(א)	211,447	59,362	87,666	13,889	9,199	381,563
סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים	283,626	8,796	170,470	52,076	26,125	541,093
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	20,805	(8,832)	(812)	(544)	(700)	9,917

(א) כולל שווי הוגן של ההתחייבויות האקטואריות לעובדים ואינו כולל את שווי נכסי התוכנית.

השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על שווי הוגן* נטו של מכשירים פיננסיים:

30 בספטמבר 2016							
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית ^(א)							
שינוי בשווי ההוגן							
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי							
מטבע ישראלי							
לא צמוד	צמוד מדד	דולר ^(ב)	אירו	אחרים	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח							
גידול מיידי מקביל של 1%	20,257	(7,180)	(1,182)	(206)	(512)	282	2.59
גידול מיידי מקביל של 0.1%	20,814	(8,524)	(632)	(194)	(511)	58	0.53
קיטון מיידי מקביל של 1%	21,380	(10,701)	(78)	(180)	(508)	(982)	(9.01)

30 בספטמבר 2015							
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית							
שינוי בשווי ההוגן							
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי							
מטבע ישראלי							
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח							
גידול מיידי מקביל של 1%	18,435	4,995	(1,584)	(703)	(451)	(1,790)	(7.96)
גידול מיידי מקביל של 0.1%	19,391	5,467	(1,439)	(674)	(442)	(179)	(0.80)
קיטון מיידי מקביל של 1%	20,623	6,088	(1,376)	(636)	(428)	1,789	7.96

31 בדצמבר 2015							
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית ^(א)							
שינוי בשווי ההוגן							
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי							
מטבע ישראלי							
לא צמוד	צמוד מדד	דולר ^(ב)	אירו	אחרים	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח							
גידול מיידי מקביל של 1%	19,963	(7,086)	(1,079)	(550)	(692)	639	6.44
גידול מיידי מקביל של 0.1%	20,721	(8,657)	(839)	(545)	(699)	64	0.65
קיטון מיידי מקביל של 1%	21,643	(11,061)	(675)	(537)	(708)	(1,255)	(12.66)

- (א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מיידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ב-30 בספטמבר 2016 בירידה בשווי הנכסים של כ-120 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2015 כ-120 מיליון ש"ח) בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות הנובעות מהוראות תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.
- (ב) מזה: השפעת נכסים פיננסיים מורכבים: גידול מיידי מקביל של 1% (276 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2015 - (250 מיליון ש"ח), קיטון מיידי מקביל של 1% 179 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2015 - 144 מיליון ש"ח).
- * לא כולל אומדן שווי הכנסות בגין עמלת פירעון מוקדם.

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

30 בספטמבר 2016						
	מעל חודש ועד שלושה חודשים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שנה עד שלוש שנים	מעל שלוש עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל עשר עד עשרים שנים
במיליוני ש"ח						
מטבע ישראלי לא צמוד						
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
187,319	9,843	29,228	20,025	8,728	7,811	1,571
41,906	84,119	42,732	32,041	24,193	22,299	688
744	665	1,508	1,248	777	2	20
-	-	-	-	-	-	-
229,969	94,627	73,468	53,314	33,698	30,112	2,279
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
173,377	5,411	7,887	25,433	8,060	2,317	45
47,781	88,992	56,239	30,283	26,140	22,030	839
692	504	620	704	3	7	63
-	-	42	-	-	-	-
221,850	94,907	64,788	56,420	34,203	24,354	947
מכשירים פיננסיים, נטו						
8,119	(280)	8,680	(3,106)	(505)	5,758	1,332
8,119	7,839	16,519	13,413	12,908	18,666	19,998
מטבע ישראלי צמוד למדד						
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
895	2,806	12,010	14,983	10,543	6,377	2,323
376	105	1,650	2,491	932	1,551	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
1,271	2,911	13,660	17,474	11,475	7,928	2,323
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
2,033	3,511	9,552	8,696	13,250	4,470	921
174	550	2,115	2,984	855	1,893	63
-	-	-	-	-	-	-
-	-	119	-	-	-	-
2,207	4,061	11,786	11,680	14,105	6,363	984
מכשירים פיננסיים, נטו						
(936)	(1,150)	1,874	5,794	(2,630)	1,565	1,339
(936)	(2,086)	(212)	5,582	2,952	4,517	5,856

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. בטור "ללא תקופת פרעון" מוצגות היתרות המאזניות שאין מהוונות, כולל יתרות שזמן פרעון עבר בסך 1,449 מיליון ש"ח.

(ב) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(ג) המח"מ נמור מ-0.05 שנים.

30 בספטמבר 2015						31 בדצמבר 2015				
מעל עשרים שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)
באחוזים	באחוזים	בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים	באחוזים	בשנים	באחוזים	באחוזים	בשנים
110	737	265,372	2.65	0.63	243,583	2.75	0.76	257,444	2.87	0.70
52	-	248,030	-	1.53	310,737	-	1.41	252,647	-	1.44
-	-	4,964	-	-	7,149	-	-	5,787	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
162	737	518,366	2.65	1.06	561,469	2.75	1.11	515,878	2.87	1.06
-	-	222,530	0.70	0.45	204,791	0.52	0.34	211,447	0.93	0.41
27	-	272,331	-	1.45	331,556	-	1.38	279,269	-	1.35
-	-	2,593	-	-	5,612	-	-	4,328	-	-
-	-	42	-	0.50	13	-	0.50	29	-	0.50
27	-	497,496	0.70	1.00	541,972	0.52	0.97	495,073	0.93	0.94
135										
20,133										
1,829	107	51,873	2.10	3.90	53,083	1.88	4.06	52,070	2.00	3.29
-	-	7,105	-	2.80	7,550	-	3.24	7,256	-	3.05
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,829	107	58,978	2.10	3.77	60,633	1.88	3.95	59,326	2.00	3.26
-	-	42,433	1.11	2.87	45,679	0.63	2.93	43,990	0.67	3.06
-	-	8,634	-	2.75	9,293	-	3.02	8,671	-	2.93
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	119	-	-	141	-	-	125	-	-
-	-	51,186	1.11	2.84	55,113	0.63	2.94	52,786	0.67	3.03
1,829										
7,685										

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

30 בספטמבר 2016						
מעל חודש ועד שלושה חודשים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שלוש שנים	מעל שלוש שנים	מעל שלוש שנים	מעל שלוש שנים	מעל שלוש שנים
מכילוני ש"ח						
מטבע חוץ וצמוד מטבע חוץ ^(ח)						
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
43,108	15,344	7,775	6,734	6,693	7,210	641
2,909	1,386	836	1,662	1,333	1,629	493
77,237	122,880	81,381	16,003	11,592	14,285	966
(1,592)	1,320	6,552	61	8	13	208
-	-	-	-	-	-	-
118,753	139,544	95,708	22,798	18,293	21,508	1,815
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
80,731	10,769	15,441	3,655	849	53	21
58,288	101,920	90,049	16,971	14,074	17,797	631
(1,589)	1,434	6,730	1,168	770	16	234
-	-	7	-	-	-	-
137,430	114,123	112,227	21,794	15,693	17,866	886
מכשירים פיננסיים, נטו						
(18,677)	25,421	(16,519)	1,004	2,600	3,642	929
(18,677)	6,744	(9,775)	(8,771)	(6,171)	(2,529)	(1,600)
חשיפה כוללת לשינויים בשערי הריבית						
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
231,322	27,993	49,013	41,742	25,964	21,398	4,535
119,519	207,104	125,763	50,535	36,717	38,135	1,654
(848)	1,985	8,060	1,309	785	15	228
-	-	-	-	-	-	-
349,993	237,082	182,836	93,586	63,466	59,548	6,417
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים						
256,141	19,691	32,880	37,784	22,159	6,840	987
106,243	191,462	148,403	50,238	41,069	41,720	1,533
(897)	1,938	7,350	1,872	773	23	297
-	-	168	-	-	-	-
361,487	213,091	188,801	89,894	64,001	48,583	2,817
מכשירים פיננסיים, נטו						
(11,494)	23,991	(5,965)	3,692	(535)	10,965	3,600
(11,494)	12,497	6,532	10,224	9,689	20,654	24,254
בנוסף, חשיפה לריבית בגין התחייבויות זכויות עובדים, ברוטו - פנסיה ופיצויים						
105	210	943	1,225	1,236	3,207	5,245

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושוויו הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. בטור "ללא תקופת פרעון" מוצגות היתרות המאזניות שאינן מהוונות, כולל יתרות שזמן פרעוןן עבר בסך 1,449 מיליון ש"ח.

(ב) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משר החיים הממוצע האפקטיבי.

(ג) כולל פריטים לא כספיים המוצגים בטור "ללא תקופת פרעון".

(ד) המח"מ נמוך מ-0.05 שניים.

(ה) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

30 בספטמבר 2015						31 בדצמבר 2015				
מעל עשרים שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חייה ממוצע אפקטיבי ^(ב)
			באחוזים	בשנים		באחוזים	בשנים		באחוזים	בשנים
273	613	88,391	1.62	1.30	80,685	1.77	1.19	81,601	1.81	1.32
28	-	10,276	2.29	2.95				10,317	2.71	2.62
4	-	324,348	-	0.84	340,258	-	0.76	266,812	-	1.00
1	-	6,571	-	-	11,569	-	-	8,956	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
278	613	419,310	1.62	0.92	432,512	1.77	0.82	357,369	1.81	1.05
1	18	111,538	1.54	0.20	104,808	0.78	0.49	110,362	0.99	0.28
146	-	299,876	-	1.03	317,743	-	0.91	238,694	-	1.30
1	-	8,764	-	-	12,482	-	-	9,963	-	-
-	-	7	-	0.50	14	-	0.50	14	-	0.50
148	18	420,185	1.54	0.79	435,047	0.78	0.79	359,033	0.99	0.95
130										
(1,470)										
2,212	3,989	408,168	2.21	1.20	381,974	2.22	1.32	395,236	2.31	1.17
56	1,437	580,920	-	1.16	659,876	-	1.09	527,633	-	1.24
1	-	11,535	-	-	18,802	-	-	14,743	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2,269	5,426	1,000,623	2.21	1.16	1,060,652	2.22	1.16	937,612	2.31	1.19
1	493	376,976	0.97	0.65	355,992	0.54	0.89	366,647	0.80	0.69
173	1,235	582,076	-	1.25	659,966	-	1.18	527,933	-	1.36
1	26	11,383	-	-	18,164	-	-	14,291	-	-
-	184	352	-	0.11	341	-	-	347	-	0.08
175	1,938	970,787	0.97	1.00	1,034,463	0.54	1.06	909,218	0.80	1.06
2,094										
26,348										
4,721	-	16,892	2.42	15.06	15,421	2.82	15.50	15,764	2.63	15.76

הערות כלליות:

1. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של תזרימים עתידיים כשהם מהוונים לפי שיעור התשואה הפנימי שמנכה אותם לשווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. למידע נוסף בנוגע להנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15א](#).
2. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו.
3. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שייגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
4. השפעת עסקאות גידור כלולה בסך כל הנכסים או סך ההתחייבויות, לפי העניין.
5. בחישוב מח"מ הנכסים וההתחייבויות במגזר הצמוד למדד נלקח בחשבון אומדן לגבי פרעונות מוקדמים ומשיכות בנקודות היציאה בתוכניות החיסכון, בהתאם למודל האומד את הפרעונות המוקדמים הצפויים על סמך התנהגות החוסכים. מח"מ סך הנכסים על פי התזרים מקורי של תוכניות החיסכון גבוה יותר ומגיע ל-4.38 שנים, מח"מ סך ההתחייבויות מגיע ל-2.93 שנים, ופער שיעור התשואה הפנימי (להלן - שת"פ), מסתכם ב-0.52% השינוי בשווי הוגן בסך הנכסים הינו גידול של 1,358 מיליון ש"ח ובסך ההתחייבויות גידול של 18 מיליון ש"ח.
6. מידע נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.

להלן משך החיים הממוצע של הנכסים והתחייבויות ליום:

31 בדצמבר 2015			30 בספטמבר 2016		
מט"ח וצמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	מט"ח וצמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד
משך חיים ממוצע (מח"מ) בשנים:					
1.05	3.26	1.06	0.92	3.77	1.06
0.95	3.03	0.94	0.79	2.84	1.00
0.10	0.23	0.12	0.13	0.93	0.06
0.82	1.33	1.94	0.08	0.99	1.95

(א) כולל עסקאות עתידיות ואופציות, ובהסתמכות על נתוני השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים.

בחישוב מח"מ ההתחייבויות במגזר הצמוד למדד נלקח בחשבון אומדן לגבי פרעונות מוקדמים ומשיכות בנקודות היציאה בתוכניות החיסכון, בהתאם למודל האומד את הפרעונות המוקדמים הצפויים על סמך התנהגות החוסכים. מח"מ סך ההתחייבויות על פי התזרים המקורי של תוכניות החסכון גבוה יותר ומגיע ל-2.93 שנים, ופער שיעור התשואה הפנימי (להלן - שת"פ), מסתכם ב-0.52%.

בנתונים המוצגים לעיל מובאים בחשבון פרעונות מוקדמים במשכנתאות. מח"מ הנכסים לסוף התקופה המדווחת על פי התזרים המקורי שאינו מביא בחשבון פרעונות מוקדמים גבוה יותר ומגיע ל-4.38 שנים, ופער השת"פ מסתכם בכ-0.52%.

בחשיפה לשינויים בשיעורי הריבית מוצגות יתרות העו"ש לפי הוראות בנק ישראל בפיקדונות עם דרישה עד חודש. לעומת זאת, לצורך החשיפה לריבית, נפרס שיעור מסוים מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח לתקופות פרעון של עד עשר שנים. זאת בהתאם למודל התנהגות שהנחות הבסיס שלו מתעדכנות באופן שוטף. בהתחשב בהנחות אלה, מח"מ ההתחייבויות הינו גבוה יותר ומגיע בשקלים לא צמודים ל-1.21 שנים ובמט"ח ל-0.85 שנים, וההפרש בשת"פ מגיע ל-1.85% ול-0.31% בהתאמה.

ב. סיכון בסיס/שער חליפין

על פי כללי החשבונאות, ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שהשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד, מוגדרת כחשיפת בסיס. החשיפה לסיכונים הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה. ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות, למעט ההשקעות בחברות בנות בחו"ל, אשר ממומנות ממקורות במטבע חוץ ולכן אינן מנוכות מההון. ברמת הקבוצה, ההון החשוף כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות כלולות. מגבלות חשיפת הבסיס שמאפשרות על ידי הדירקטוריון, נקבעות על פי שיקולי תשואה צפויה וסיכון, ומחולקות בין חדרי המסחר, ALM וחברות הבנות.

פרק זה נכתב בפרוט [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 173-174\)](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוח השנתי.

להלן החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, ובהשוואה למגבלות שקבע הדירקטוריון. הנתונים מוצגים
במונחים של אחוז מההון החשוף:

המצב בפועל		
30 בספטמבר	31 בדצמבר	
2016	2015	2015
באחוזים		
לא צמוד	(18.1)	(11.1)
צמוד מדד*	16.7	12.5
מטבע חוץ	1.4	(0.9)

* החשיפה אינה מביאה בחשבון את השפעת רצפות מדד על ההון המושקע במגזר.

במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2016 שיעור ההון המושקע בממוצע במגזר הצמוד למדד היה כ-14%, שיעור זה נע במהלך השנה בין עודף של 7% ל-23% מההון החשוף. למגזר המט"ח נותב הון בשיעור נמוך יחסית ולכן ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח אינה מהותית.

במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2016, עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה בבסיס שאושרו על ידי הדירקטוריון.

סיכון הנזילות

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 176-182\)](#) ו**בדוח על הסיכונים השנתי** על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוחות אלו.

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא הותאמה לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 342 לניהול סיכון הנזילות ודרישות הוראה 221 "יחס כיסוי נזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות LCR (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי. על פי דרישות ההוראה, יחס ה-LCR לא יפחת מרמה מזערית של 80% בשנת 2016 ו-100% החל משנת 2017.

לאומי המשיך לשמור על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ויחס כיסוי הנזילות המאוחד חושב על בסיס ממוצע תצפיות חודשיות לתקופה.

לתשעה חודשים שהסתיימו	
ביום 30 בספטמבר	
2016	
באחוזים	
א. בנתוני המאוחד	
יחס כיסוי הנזילות	130
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	80
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי	
יחס כיסוי הנזילות	128
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	80

למידע נוסף בנוגע לסיכון הנזילות ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק של הכנק [וכיאר 9](#).

מצב ההצמדה

להלן תמצית מצב מאזני ההצמדה, כפי שעולה מביאור 41 לדוח הכספי:

31 בדצמבר 2015			30 בספטמבר 2016		
מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד	מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד
115,182	51,672	271,308	118,196	51,169	283,376
117,558	52,305	245,875	119,894	51,813	255,586
(2,376) ^(א)	(633)	25,433	(1,698) ^(א)	(644)	27,790

סך הנכסים^(א)

סך התחייבויות^(א)

עודף (גרעון) הנכסים במגזר

(א) כולל עסקות עתידיות ואופציות.

(ב) כולל צמוד מטבע חוץ.

(ג) עודף ההתחייבויות במט"ח נובע בעיקר מעסקת חיסוי כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בשלוחות הבנק בחו"ל והשקעה במניות וקרנות המסווגות כפריט לא כספי.

לצורך הניהול והדיווח השוטף מבוצעים שינויים מסוימים המביאים בחשבון את הגישה הכלכלית של הבנק לסיכונים בסיס, בשונה מהגישה החשבונאית. החשיפה בבסיס המחושבת על פי הגישה הכלכלית מפורטת בפרק "חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם".

מצב הנזילות וגיוס מקורות בבנק

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק ממשיך להצביע על נזילות גבוהה. זאת, כתוצאה ממדיניות מכוונת לגיוס מקורות יציבים ומגוונים, תוך דגש על גיוס מקורות ממספר רב של לקוחות, מגזרי לקוחות שונים, לטווחי זמן שונים ובמטבעות שונים.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

היקף יתרות לאומי בבנק ישראל לסוף ספטמבר 2016 עמד על כ-44 מיליארד ש"ח, לעומת כ-47 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2015.

כמו כן, לבנק תיק ניירות ערך בהיקף של כ-76 מיליארד ש"ח המושקע בעיקר באגרות חוב ממשלת ישראל ואגרות חוב של ממשלות זרות. זאת בהשוואה ליתרה בסך כ-64 מיליארד ש"ח ב-31 דצמבר 2015.

יתרת הנכסים הנזילים מהווה כ-31.8% מהנכסים הפיננסיים של הבנק, עלייה של כ-2.0% בהשוואה ל-31 בדצמבר 2015.

סיכונים תפעוליים

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 183-186\)](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוח השנתי.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים, הכוללים בין היתר סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, המשכיות עסקית ואבטחת מידע וסייבר.

ניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת לאומי מתבצע בראייה מערכתית על ידי שלושת קווי ההגנה. ניהול הסיכונים התפעוליים מושתת על תהליך פרו-אקטיבי של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, דיווח ובקרה/הפחתה של הסיכונים המהותיים שמבוצע בכל החטיבות בבנק.

מוקד סיכון במכלול הסיכונים התפעוליים הינו סיכונים טכנולוגיים המידע. הבנק הינו בנק מתקדם ומוביל בחדשנות הטכנולוגית במטרה ליצור שירותים מתקדמים ללקוחותיו. לצד ההזדמנויות העסקיות הנוצרות עם ההתקדמות הטכנולוגית, עולה רמת החשיפה לסיכונים אבטחת מידע ולכשל מערכות, אשר עלולים לחשוף את הבנק לפגיעה בפעילות העסקית ולפגיעה במוניטין.

לאומי מקפיד על שמירת איכותן ותפקודן התקין של מערכות המידע והמחשוב ומשקיע בכך משאבים רבים לרבות בניהול מערך אבטחת מידע הולם. ניהול סיכונים אבטחת מידע בלאומי מתבצע בהתבסס על מדיניות מוסדרת למיפוי וניהול סיכונים, יישום בקורות וגידור הסיכונים.

בנק לאומי כארגון פיננסי מוביל, מהווה מטרה אטרקטיבית לתוקפים שונים. מערכות המחשוב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותינו הותקפו, וסביר שימשיכו להיות תחת התקפות סייבר, וירוסים ותוכנות זדוניות, התקפות דיוג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות, גניבה או פגיעה בנתונים.

בלאומי פועלים מוקדים לניטור פעילות חריגה ומתקפות סייבר. לאומי מתמיד בשיפור יכולות ההתגוננות מפני איומי הסייבר.

התייעלות תפעולית

695 עובדים חתמו על הסדרי פרישה במסגרת תוכנית ההתייעלות והם צפויים לסיים את העסקתם עד ליום 30 בדצמבר 2016. בנוסף, במהלך חמש השנים הקרובות צפויים לפרוש לגמלאות במסגרת פרישה טבעית כ-640 עובדים נוספים. הבנק נערך לפרישה ומשקיע מאמצים בהתאמת המבנים הארגוניים, השלמת פגרים במקצועות קריטיים, ביצוע הדרכות ושימור הידע באמצעות מתודולוגיה ותוכנית שגובשה בנושא.

סיכוני ציות

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 187-189\)](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוח השנתי.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל.

לצורך ניהול אפקטיבי של הנושא, הוקם בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומד קצין הציות הראשי ובכפיפות ליועץ המשפטי הראשי.

קצין ציות ראשי (Chief Compliance Officer) אחראי למילוי החובות לפי הוראות החקיקה לרבות בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, ממנה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וכן ה - Responsible Officer בתחום ה-FATCA, כפי שיפורט להלן.

ממשל ניהול הסיכונים מבוסס על שלושה קווי הגנה, כאשר מערך ציות ואכיפה נכלל בקו ההגנה השני ותפקידו המרכזי הוא אחריות לניהול ובקרת הסיכון, ללא תלות בפעילויות הנבדקות על ידו. דהיינו, המערך הינו עוגן מקצועי מוביל ומנחה בניהול סיכוני הציות, פועל להטמעת תרבות ציות נאותה, קובע קווים מנחים (כגון: מסמכי מדיניות ומתודולוגיית הערכת סיכון, נהלי עבודה רוחביים, תהליכי עבודה, חומרי הטמעה, דרישות מיכוניות רוחביות) לפעילות הבנק והקבוצה ואחראי על הצפת סיכוני ציות משמעותיים להנהלה ולדירקטוריון.

פעילות מערך הציות מבוצעת באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה ומערכות ממוכנות.

תוכנית העבודה הרב שנתית של מערך הציות הינה תוכנית מוכוונת סיכון, ומטרתה לבחון את אפקטיביות ניהול סיכון הציות.

קצין הציות הראשי של בנק לאומי לישראל ממלא גם תפקיד של קצין הציות הראשי בקבוצה. לאור האמור, סיכוני הציות מנוהלים על ידי כל אחת מהחברות בקבוצה באופן עצמאי, תוך פיקוח והנחיה מקצועית בראיה קבוצתית.

ב. אכיפה פנימית של דיני ניירות ערך

תכנית האכיפה הפנימית של דיני ניירות ערך שגיבש הבנק מתבססת על חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 ועל אמות המידה להכרה בתכנית אכיפה יעילה שפרסמה הרשות לניירות ערך.

התוכנית אושרה על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר שתוקפה על ידי מומחה חיצוני ולאחר שנהלי האכיפה המרכזיים נסקרו על ידו.

במרס 2010 תוקן בארה"ב ה-Internal Revenue Code באופן שמחיל משטר דיווח שמטרתו לחייב מוסדות פיננסיים זרים (FFI) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאיים. ביום 14 ביולי 2016, פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 227) אשר נועד ליישם את ההסכם הבין מדינתי בין מדינת ישראל לבין ארה"ב בנושא ה-FATCA.

על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה, להוראות חקיקת FATCA כפי שאומצו על ידי מדינת ישראל ועל פי הסכם ספציפי בין קבוצת לאומי ובין משרד המשפטים האמריקאי, פועל הבנק במספר נדבכים שעיקרם: מינוי קצין הציות כממונה לנושא (Responsible Officer), אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות הרלוונטיות בקבוצה.

סיכונים משפטיים

פרק זה נכתב בפירוט רב [\(דוח הכספי לשנת 2015 \(עמודים 189-190\)\)](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוח השנתי.

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי ורבעוני של תאגיד בנקאי כמפורט [בביאור 1 בדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2015](#).

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מההנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות.

התוצאות בפועל של אומדנים אלו עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות.

האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר, תוך הפעלת שיקול דעת ואשר ההנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

הנושאים החשבונאיים הקריטיים העיקריים שצוינו בדוח השנתי ליום 31 בדצמבר 2015 הם כדלהלן: הפרשה להפסדי אשראי וסווג חובות בעייתיים, מכשירים נגזרים, ניירות ערך, התחייבויות לזכויות עובדים, התחייבויות בגין תביעות משפטיות, בניינים וציוד, מיסים על ההכנסה ומיסים נדחים.

התחייבויות לזכויות עובדים

הסכומים של ההתחייבויות לפנסיה ולמענק יובל מחושבים על פי מודלים אקטואריים. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים, של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואות השוק לפי העקרונות שנקבעו על ידי בנק ישראל, לפיהם העקום מורכב מתשואות אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA ומעלה.

בכחינה לאורך זמן של המתודולוגיה, שהינה ייחודית לישראל, המחברת בין עקום חסר סיכון ישראלי לעקום מרווח AA אמריקאי, נתגלו אנומליות אשר חזרו על עצמן, שאינן סבירות ברמה הכלכלית. לפיכך, החליט הבנק לאמץ את מתודולוגיית ההיוון החלופית שהציג בנק ישראל בהנחיותיו, אשר מוסיפה לעקום המבוסס על אגרות חוב ממשלתיות בישראל מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לעובדים.

למידע נוסף בנוגע לשיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים ראה [ביאור 2.א1](#).

השינוי טופל באופן פרוספקטיבי כשינוי אומדן. השפעת שינוי האומדן הינה קיטון בהתחייבויות בגין זכויות עובדים של כ-432 מיליון ש"ח לאחר השפעת המס נזקף לרווח כולל.

כמו כן, החישובים האקטואריים לוקחים בחשבון את תחזית עליית השכר הריאלית על סמך ניסיון העבר שמשתנה בהתאם לגיל העובד.

המודלים האקטואריים כוללים הנחות לגבי: תוחלת חיים, שיעורי נכות, שיעורי עזיבה, שיעורי עזיבה עם תנאים מועדפים, שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכת כספי פיצויים ותגמולים וכד'. על אף שהפרמטרים נקבעו בזירות ובמקצועיות ראויה, שינוי בכל אחד מהפרמטרים האקטואריים או בכמה מהם ו/או בשיעור ההיוון ו/או בשיעור עליית השכר יביא לשינוי בגובה ההתחייבויות של הבנק.

הערכת האקטואר של זכויות העובדים נמצאת באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך וכתובתו:
www.magna.isa.gov.il

ליום 30 בספטמבר 2016 יתרת רווח כולל אחר מצטבר בגין הטבות לעובדים הסתכמה בסך 2,109 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, קיטון של 619 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2015.

ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת הלימות ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון תחושב על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי יושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות הנובעת משינויים בריבית להיוון. שינוי שיטת החישוב הגדיל את ההון הפיקוחי ליום 30 ביוני 2016 בסך כ-380 מיליון ש"ח.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA. השפעת השינוי על ההון הפיקוחי ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה לסך של כ-296 מיליון ש"ח.

למידע נוסף ראה [ביאור 2.1](#).

יתרת ההתחייבות להטבות לעובדים ליום 30 בספטמבר 2016 לפי שיעור היוון על בסיס אגרות חוב קונצרניות בישראל ("שוק עמוק לגישת הרשות לניירות ערך") נמוכה בכ-278 מיליון ש"ח מיתרת ההתחייבות בפועל.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הוראות המפקח על הבנקים מחילות על תאגידים בנקאיים את דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-**Sox Act**. בהתייחס לסעיפים אלו נקבעו על ידי ה-**SEC** וה-**Public Company Accounting Oversight Board** הוראות באשר לאחריות ההנהלה לקביעתם וקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולקיום בקרה הפנימית על הדיווח הכספי וחווות דעת רואי החשבון המבקרים לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-**SEC** שפורסמו מכוחם.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-**COSO** (**Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission**) עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה בקבוצת לאומי.

במהלך שנת 2016 מבצע הבנק תיקוף ועדכון של תהליכי בקרה מהותיים ובדיקות אפקטיביות של כל מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל הראשי, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל הראשי של הבנק, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בעקבות כניסתה לשימוש של מערכת נח"ל המנהלת את החובות הפגומים של הבנק ברביע הראשון של שנת 2016, חלו שינויים במיכון תהליכי סיווג החובות הבעייתיים וחישוב ההוצאה להפסדי אשראי, ולפיכך חל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי. במהלך הכנת הדוחות הכספיים לרביע זה יושמו בקורות מפתח מפצות הקשורות לשלמות הנתונים ולסבירות התוצאות. במקרים שנתגלו בהם ליקויים הבנק פועל לתיקונם בהקדם האפשרי.

שינויים בבקרה הפנימית

פרט לאמור לעיל, במהלך הרביע שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2016 לא אירע כל שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

דירקטוריון

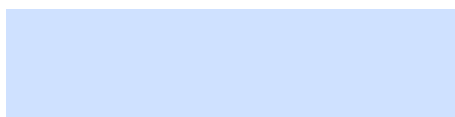
בתקופת ינואר-ספטמבר 2016 התקיימו 30 ישיבות של מליאת הדירקטוריון ו-67 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 15 בנובמבר 2016, הוחלט לאשר ולפרסם את תמצית הדוחות הכספיים המאוחדים - הבלתי מבוקרים של הקבוצה ליום 30 בספטמבר 2016 ולתקופה שנסתיימה באותו תאריך.

דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק ושל חברות הקבוצה, בארץ ובחו"ל, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקי הקבוצה.

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

15 בנובמבר 2016